

T.C.

İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ

İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ

SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ

**KENTE DAİR YAKLAŞIMLARIN SOSYAL HİZMET
PERSPEKTİFİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ**

LİSANS BİTİRME TEZİ

Hatice KAYAHAN

Elif Evrim ÖZÇAYIR

İSTANBUL - 2020

T.C.

İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ

İKTİSADİ VE İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ

SOSYAL HİZMET BÖLÜMÜ

**KENTE DAİR YAKLAŞIMLARIN SOSYAL HİZMET
PERSPEKTİFİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ**

LİSANS BİTİRME TEZİ

Hatice KAYAHAN

Elif Evrim ÖZÇAYIR

Danışman:

Dr. Talip YİĞİT

İSTANBUL - 2020

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederiz.

Hatice KAYAHAN

Elif Evrim ÖZÇAYIR

17/06/2020

T.C.

İSTANBUL 29 MAYIS ÜNİVERSİTESİ

İKTİSADİ ve İDARİ BİLİMLER FAKÜLTESİ DEKANLIĞINA

İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü'nde 030316021 ve 030316019 numaralı öğrencilerin hazırladığı “ Kente Dair Yaklaşımların Sosyal Hizmet Perspektifinde Değerlendirilmesi” konulu, Lisans ile ilgili tez savunması adaylarının tezinin başarılı olduğuna oy çokluğu ile karar verilmiştir.

Tez Danışmanı ve Sınav Komisyonu Başkanı

Dr. Talip YİĞİT

İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Bölüm Başkanı

Dr. Talip YİĞİT

İÇİNDEKİLER

BEYAN	iii
TEZ ONAY SAYFASI	iv
ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
ÖNSÖZ	ix
Tablolar	xi
BÖLÜM I	1
1. GİRİŞ	1
1.1. Araştırmanın Problemi	1
1.2. Araştırmanın Konusu	2
1.3. Araştırmanın Amacı	3
BÖLÜM II	3
2. Kuramsal Çerçeve	3
2.1. Kentin Oluşumu	3
2.2. Kent Kuramları	4
2.2.1. Marx'ın Kent Kuramı	4
2.2.2. Weber'in Kent Kuramı	4
2.2.3. Georg Simmel'in Kent Kuramı	5
2.2.4. Chicago Okulu	5
2.2.5. Ezra Park'ın Kent Kuramı	5
2.2.6. Ernest W. Burgess'in Kent Kuramı	6
2.2.7. Louis Wirth'in Kent Kuramı	7
2.2.8. Henri Lefebvre'nin Kent Kuramı	8
2.2.9. David Harvey'in Kent Kuramı	9
2.2.10. Manuel Castells'in Kent Kuramı	9
2.3. Kent Modelleri	10
2.3.1. Ebenezer Howard'ın Kent Kuramı: Bahçekent Modeli	10
2.3.2. Le Corbusier'in Işın Kent Kuramı	10
2.3.3. Frank Lloyd Wright'in Broadacre Kent Kuramı	11
2.4. Kent Olgusuna Yönelik Çeşitli Değerlendirmeler	12
2.4.1. Kentin Tarihsel Gelişimi	15

2.5. Kent ve İnsan Arasındaki İlişki	17
2.5.1. Kentin Dönüştürücü Yönü.....	18
2.5.2. Kentleşme	18
2.5.3. Kentlileşme.....	20
2.5.4. Göç.....	23
2.6. Değişen Kent Sürecinde Ortaya Çıkan Sorunlar	24
2.6.1. İşsizlik Sorunu	25
2.6.2. Eğitim Sorunu.....	27
2.6.3. Kent Yoksulluğu.....	27
2.6.4. Sektörler Arası Dengesizlik.....	28
2.6.5. Konut ve Barınma.....	28
2.6.6. Gecekondu Sorunu	29
2.6.7. Kente Uyum Sorunu (Kentlileşememe)	30
2.6.8. Kent Suçlarının Çeşitliliği	32
2.7. Kentin Yapısı ve Mevcut Kurallar.....	33
2.7.1. Kentin Kültürel Yapısı.....	33
2.7.2. Kentin Fiziksel Yapısı	35
2.8. Mekan Tasarımı	37
2.9. Günümüz Kenti: Küresel Kent	38
BÖLÜM III	39
3.1. Yöntem ve Analiz	39
Tablo 1: Kent Konseylerinin Kentli Halkın Sorunlarını Çözmedeki Rolünün Önemine Dair Meta Analiz bulguları.....	40
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	41
KAYNAKÇA	43

ÖZET

Yazar Adı ve Soyadı: Hatice KAYAHAN, Elif Evrim ÖZÇAYIR

Üniversite: İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi

Fakülte: İktisadi ve İdari Bilimler Enstitüsü

Bölüm: Sosyal Hizmet

Tezin Niteliği: Lisans Tezi

Sayfa Sayısı: xi + 49

Mezuniyet Tarihi:

Tez Danışmanı: Dr. Talip YİĞİT

KENTE DAİR YAKLAŞIMLARIN SOSYAL HİZMET PERSPEKTİFİNDE DEĞERLENDİRİLMESİ

Şehirler ilk kuruldukları günden itibaren insanları dönüştürmüş ve insanlar tarafından dönüştürülen yapılar olmuştur. Kent olgusunu anlamlandırabilmek için bu olgunun

beraberinde getirdiği süreçleri, değişimleri görüp, kavrayabilmek ve açıklayabilmek gereklidir. Kentler var olduğu sürece bu anlamlandırma çabası da srecedir. Diğer tüm alanlarda olduğu gibi sosyal hizmet alanında da kenti analiz etme ve anlama çabası zaruridir. Sosyal hizmet uygulamalarının dinamiğine ve içeriğine şekil verecek olgulardan biri de bu uygulamalarının gerçekleştirileceği kent olmaktadır bu sebeple kent sosyal hizmet için önemlidir. Kenti sosyal hizmet perspektifinde ele almak kentin içinde barındırdığı insanla kuracağı aidiyet ilişkisine elbette katkıda bulunacak ve olumlu değişimlere yn verecektir.

Anahtar Kelimeler: Kent, Kent Kuramları, Kentsel Sorunlar, Kentin Yapısı, Sosyal Hizmet Perspektifi.

ABSTRACT

Name and Surname: Hatice KAYAHAN, Elif Evrim OZCAYİR

University: University of İstanbul 29 Mayıs

Faculty: Faculty of Economic and Administrative Sciences

Department: Social Work

Degree Awarded: License

Page Number: xi + 49

Degree Date:

Supervisor: Dr. Talip YIGIT

EVALUATION OF URBAN APPROACHES IN A SOCIAL WORK PERSPECTIVE

The cities transform the people and they have transformed by people from first day of their buildings. For meaning to urban phenomenon; we should understand and explain the processes and changes which came with this phenomenon. This meaning effort is to be continued as long as the cities are come into being. Like the all of other fields the analyze and the meaning of city compulsory in the social work fields. There are many phenomenons that can shape of the social work application's dynamic and content. One of thes pehenomenon is the cities are which can realize these applications. There fore the city is important for social work. The evaluate of city in the social Works perspective and contribute the belonging relationship which between city and people. These contributions will give directions to positive changes.

Key Words: City, Urban Theories, Urban Problems, The Structure Of The City, The Perspective of Social Work.

ÖNSÖZ

Dünya geçmişten bugüne sürekli bir değişim içinde olmuştur. İnsanların artan ihtiyaçları onları yeni keşif yolları aramaya sevk etmiştir. İnsanlar kentleri oluşturmuş ve içinde buldukları kentlerle bağlar kurmaya başlamıştır. İnsanlar kentlere yön verirken kentler de insanın değişimine ve dönüşümüne sebep olmaktadır. Kent ve kentlilik ile ilgili çok sayıda kuram, fikir, ekol bulunmaktadır. Bu kuramların hepsi kente dair bir şeyleri anlatmakta ve insanı kent hakkında düşünmeye davet etmektedir.

Kentler ile ilgili kuramlar ve pratikler incelendiğinde kuşkusuz ortaya çıkan en belirgin sonuçlardan biri de kentlerde yaşanan sorunlar olmaktadır. Özellikle de nüfus arttıkça kentler bundan etkilenmekte ve kentliler de bir değişim içerisine girmektedir. Kentlerde yaşanan sorunlardan etkilenen kentli ise bu durumdan en fazla etkilenen olarak karşımıza çıkar. Bireylerin yaşadığı sorunların kent düzeyine yayılması ise kentsel sorunları oluşturmaktadır.

Bu çalışmada amaç kente dair yaklaşımları sosyal hizmet bakış açısıyla irdelemektir. Sosyal hizmet perspektifiyle bakıldığı zaman, insanların sorunlarına çözüm aramak ve kentsel refahın sağlanması olmazsa olmazdır. Tam da bu yüzden kent kuramlarını ve kentsel sorunları değerlendirirken bu bakış açısına sahip olmak gereklidir.

Tablolar

Tablo 1.: Kent Konseylerinin Kentli Halkın Sorunlarını Çözmedeki Rolünün Önemine Dair Meta Analiz Bulguları.....	40
--	----

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Kent, insanlık tarihinde göçebe yaşam tarzından yerleşik hayata geçişle birlikte kendini gösteren bir olgudur. Birçok düşünür, sosyolog kent ile ilgili kuramlar üretmiş ve kenti çeşitli açılardan ele alıp anlamlandırmaya çalışmıştır. Kentin tanımında standart bir yaklaşımın olmaması da bundan ileri gelmektedir. Karmaşık ilişkiler ağı, sanayi faaliyetlerinin çok olması kentin ana özelliklerinden biri olarak görülmektedir. Kent kuramları kentin ne olduğu, yapısı, işlevleri hakkında fikirler sunmaktadır.

Kent düzenli bir toplumsal yaşam olarak tanımlanabilmektedir. İnsanların hayatlarını daha rahat sürdürebilmek için bir yerleşik düzene geçmek istemeleri sonucu kentler oluşmaktadır. İnsanlar doğası gereği bir arada ve etkileşim içinde olma gereksinimi duymaktadır. Bu açıdan bakıldığında kent birçok durumu (barınma, iş, eğitim ve benzeri) içerisinde barındırmaktadır. Kentler bu yönüyle de insanları etkileşimini sağlamak içinde çeşitli alanları barındırmaktadır. Tarih boyunca kentin oluşum sürecine de bakıldığı zaman genelde insanları bir arada tutacaklar ve ihtiyaçlarının doğrultusunda şekillendiği görülmektedir.

1.1. Araştırmanın Problemi

Bu araştırmanın problemi, kent kuramlarının sosyal hizmet perspektifinde değerlendirilip kentsel sorunların çözümünde bu bakış açısının nasıl kullanılabileceğinin yanıtlanmasıdır.

1.2. Araştırmanın Konusu

Kent kavramı tanımlaması güç, karmaşık bir kavramdır. Ancak kent kavramı insanlığın ilk döneminden itibaren insanların doğada tek başlarına yaşayamayacaklarını anlamaları üzerine bir ihtiyacın giderilmesi amacıyla doğduğu bilinmektedir. Kent olgusunun ortaya çıkışı beraberinde kentleşme, kentlileşme, kent yönetimi gibi birçok kavramın da ortaya çıkışına neden olmuştur. Kent kavramı sosyolojiden ekonomiye, savaş sanatından mimariye pek disiplini konu alan bir kavramdır. Kent tüm bu disiplinlerden önce orada yaşayan kentlilerin asıl konusunu oluşturmaktadır.

Dünyadaki farklı medeniyet alanlarında ortaya çıkan kentsel yaşam, tarihsel ve toplumsal koşullar açısından genel bir birliktelik oluşturmasına rağmen farklılıkları da kapsayan bir yapıyı ifade etmektedir. Bu farklılıkları yaşam alanlarına verilen ve değişik anlamlar ifade eden isimlendirmelerle de görmek mümkündür. Örneğin kent sözcüğü, uygarlık anlamında, Yunanca da “polis”, Arapçada “medine”, Fransızca da “cite” Almanya ve Saksonyadan İskandinavya’ya “kale” ya da oturma alanı “burga” ya da “borough” Latince de ise yurttaşlık anlamında “urbs” ve “civitas” sözcükleriyle ifade edildiği görülmektedir. Kent kavramı sosyo- ekonomik gelişmelere paralel olarak içerik açısından da değişimlere uğramıştır. Eski çağlarda kaleler ve surlar, kent sözcüğünü tanımlamada önemli bir ölçüt olarak ele alınırken günümüzde kent kavramının tanımlanmasında istihdam şartları, ekonomik etkinlik kriterleri ve nüfus yoğunluğu gibi farklı ölçütlerin kullanıldığı görülmektedir.

Bu araştırmanın konusu, birçok yazar, düşünür ve ekol tarafından ele alınan kent kuramlarının incelenip sosyal hizmet bakış açısıyla değerlendirilmesidir. Kente dair yaklaşımların bu bakışla değerlendirilip kent yönetimine ilişkin öneriler geliştirilmeye çalışılmıştır.

1.3 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, kentle ve burada yaşayan kentli ile ilgili kuram ve görüşlerin değerlendirilip, sosyal hizmet perspektifinde ele alınmasıdır. Kent kuramlarının anlaşılması yapılacak uygulamalara yön verme konusunda gerekli olmaktadır bu sebeple kent yaklaşımlarının incelenmesi amaçlanmıştır.

BÖLÜM II

2. Kuramsal Çerçeve

2.1. Kentin Oluşumu

Antik dönemdeki ilk şehir yerleşimleri tapınaklar, cami, kilise ve benzeri gibi dinsel mekanların etrafında oluşmuştur. Şehirler kale ve surlar ile çevrilmiş kendi içlerinde korunaklı şekilde tasarlanmıştır. Şehirlerin şekillenmesi, dağınık halde ve ayrı bulunan birçok yapının bir arada olmasını sağlamıştır. Mezopotamya, Mısır ve İndus vadisinin ilk şehirli insanları, doğayı himayesi altına alarak, su sistemleri oluşturmuş, doğal felaketlerin oluşturabileceği zararlarını gidermeye çalışmış, tarımsal faaliyetler gerçekleştirmişlerdir. Fiziksel ve kültürel gücüyle şehir, halk arasındaki iletişimi artırdı ve ürünlerin depolanıp yeniden üretilmelerini sağlamıştır. İnsani tüm etkinlikler bir düzene girdi ve düzenin devamı için gerekli insan gücü bir araya gelerek örgütlendi ve bu şekilde gelişip ilerleme göstermişlerdir.

Bugünkü anlamda şehir ise, Orta Çağ Avrupası'nda ortaya çıkmış ve İngiltere'de başlayan Sanayi Devrimi ile gelişmiştir. Şehirlerin oluşumunda yoğun tarımsal faaliyetlerin zamanla ticari ilişkilerin artmasına neden olduğu, gelişen ticaret ilişkilerinin ise para ekonomisini doğurduğu ve sonuç olarak bir tüccar sınıfın ortaya çıktığı görülmektedir.

Dünyanın tek bir yer haline geleceği söyleminden hareketle, iletişim teknolojilerindeki hızlı gelişmeye paralel olarak dünyada bulunan ülke ve şehirlerin ekonomik, siyasi ve sosyo-kültürel olarak giderek merkezileşip birbirine benzediği görülse de, küreselleşme süreci, aynı zamanda yerel dinamikleri de ön plana taşımaktadır. Yerel yapıların konumu, yerelleşme ve yerinden ve ortaklarla birlikte yönetim anlayışı doğrultusunda önem kazanmakta; yerel birimlerin kamusal hizmetler içindeki ağırlıklarının arttığı görülmektedir (Yıldırım, 2016).

2.2. Kent Kuramları

2.2.1. Marx'ın Kent Kuramı

Marx için kentler, en genel olarak kapitalist üretimin örgütlendiği birimler olarak hem ilerici unsurlara sahiptirler hem de diğer yandan kitleler halinde kırdan kopup sanayi üretimine katılmak üzere kentsel alana göç eden işçi kesimlerinin ağır sefalet altında yaşadıkları alanlar olarak yoğun eleştirinin hedefi olmaktadır.

2.2.2. Weber'in Kent Kuramı

Weber'e göre bir şehir tam anlamıyla bir kentsel topluluk oluşturabilmesi için şu özelliklere sahip olmalıdır: bir kale, bir Pazar, kendine ait bir mahkeme, ilgili bir birlik biçimi, en azından kısmi bir özerklik. Bir ideal tip olarak kentsel topluluğu tanımlayabilmek amacıyla Weber, tarihsel örnekler bazında bir şehri karakterize edebilecek farklı unsurları teker teker ele alarak değerlendirmiştir. İktisadi faaliyetlerin niteliğine bağlı olarak Weber, şehir sınıflandırmalarını çeşitlendirmiştir ve üretici, tüketici, tüccar, ticaret şehirlerinden bahsetmiştir. Genel anlamda düzenli ekonomik mübadelenin de kendi başına yeterli bir ölçüt oluşturmadığını söylemiştir. İktisadi faaliyete ek olarak Weber, kentsel alan, kentsel otorite,

kentsel ekonomik politika gibi kavramları analizine dahil etmiştir ve bu kavramların gerekli siyasal niteliğine dikkat çekmiştir.

2.2.3. Georg Simmel'in Kent Kuramı

Georg Simmel'in metropol yaşamına dair analizi onun para ekonomisine dair analizlerinden geniş ölçüde yararlanmıştır. Para ekonomisinin dayattığı ilişkilerin rasyonelleşmesi, bireyselliklerin ilişkilerde öneminin kaybetmesi, ölçülebilirlik, hesaplanabilirlik sayesinde nitel değerlerin nicel değerlere indirgenebilmesi kentlerde farklı bir düşünsel hayatın ortaya çıkmasına, taşradan farklı zaman-mekan bağlantılarının oluşumuna neden olmuştur. Şemalaştırılmamış varoluş biçimlerinden ziyade şemalaştırılmış varoluş tarzları metropol hayatını belirlemektedir. Modern metropol hayatı birey için kayıtsızlık, dünyadan bezme hali, bireysel başkılığını vurgulama ve kişiye özgü bir tarz geliştirme gibi davranış biçimlerinin yanı sıra rekabet, uzmanlaşma, kişisel özgürlük, para ekonomisi, bireyselleşme gibi daha makro dinamikleri beraberinde getirir.

2.2.4. Chicago Okulu

Chicago Okulu, kente ekolojik bir yaklaşımı geliştiren okul olarak bilinmektedir. Robert Ezra Park, Ernest Burgess, Roderick Mckenzie ve Louis Wirth gibi sosyologlar tarafından temsil edilmektedir.

2.2.5. Ezra Park'ın Kent Kuramı

Ezra Park, şehri ekolojik çevre, mevcut kurumsal, kamusal ve siyasi yapının özellikleriyle kent insanının şehirde geliştirdiği ahlaki ve zihinsel özelliklerin etkileşiminin bir ürünü olarak incelemektedir. Park, kentin iki boyutu fiziksel ve ahlak boyutunu eşit derece vurgulamıştır. Kentteki toplumsal ilişkilerin gayri şahsiliğini kentin başat bir özelliği olarak

vurgulayan Park endüstriyel örgütlenme, artan rekabet ve mesleki gruplar arasında bağımlılık gibi faktörlerin toplumsal ve ırksal aidiyetler tarafından belirlenen duygu, çıkar ve hislerin üzerindeki etkilerini ele almıştır ve bireyin mantalitesi, toplumsal hareketliliği üzerindeki sonuçlarını incelemiştir.

Şehirde yüz yüze birincil ilişkilerin yerini dolaylı ikinci ilişkiler almaktadır. Bundan hareketle Park, kentte toplumsal kontrolün, yerel bağılıkların, küçük gruplara özgü adet, yaptırım, gelenek ve alışkanlıkların zayıflamasının büyük şehirlerdeki artan suç ve ahlaksızlıktan sorumlu olduğu sonucuna varmaktadır. Park'ın şehir hayatının insan doğasına etkileri üzerine çelişkili bir sonuca vardığı görülmektedir. Bir taraftan şehir modern ve özgür insanın doğal yaşam alanıdır diğer taraftan suç ve ahlaki çöküntülerin ortaya çıktığı alandır.

2.2.6. Ernest W. Burgess'in Kent Kuramı

Ernest W. Burgess, nüfus yapısı, büyüyen nüfusun kentin mekânsal dinamikleri ve bu dinamiklerin de ahlaki yaşam üzerine etkilerine odaklanmıştır. Ernest, ortak merkezli daireler kuramı olarak geçen bir model oluşturmuştur. Bu modele göre, yayılma eğilimindeki büyük şehirler iç içe geçmiş beş farklı bölgeden oluşan bir yapı sergilerler; merkezdeki düğüm noktası ana ticaret bölgesinin oluşturur ve kent bu bölgeden çevreye doğru yayılır, merkezi çevreleyen geçiş bölgesinde küçük ticaret ve imalathaneler bulunur, üçüncü alanda endüstriyel bölgelerdeki işlerine kolayca ulaşması gereken işçilerin evleri bulunur, üçüncü halkayı çevreleyen alanda üst sınıf ailelerin yaşadığı özel arazili yerleşim alanları bulunur, şehrin sınırlarının dışındaki son halkada da şehir merkezindeki işlerine giden insanların yaşadığı banliyöler ve uydu kentler bulunur.

Her bir kuşağın bir sonrakini işgal ve istilasından yayıldığı bu modele göre genişleme ve ardıllık dışında birbirine karşıt fakat birbirlerini tamamlayan süreçler olarak

yoğunlaşma ve merkezsizleşme dinamikleri yer alır. Ekonomik, siyasi, kültürel hayatın aktığı şehir merkezleri yoğunlaşmanın alanlarıdır. Mağaza, büro, gökdelenler, tren istasyonları, büyük oteller, müzeler ve belediye konağının yer aldığı merkezdeki yoğunlaşmaya paralel olarak çevredeki kuşaklarda da yeni ticaret merkezleri oluşmaya başlar. Burgess'e göre bu şekilde merkezsizleşmenin ve çoklu merkezlerin doğuşunun yaşanması yerel mahallelerinin dirilişi olarak değil de farklı grupların merkezi ekonomiyle bütünleşme süreci olarak anlaşılmalıdır.

2.2.7. Louis Wirth'in Kent Kuramı

Louis Wirth, Chicago okulunun kurucu üyelerindendir. Wirth'e göre modern insanın yaşam tarzının ayırt edici karakteristiklerinden birisi, uygarlığına temel olacak fikir ve toplumsal pratiklerini yayan büyük insan gruplarının yaşadığı dev yerleşim yerleri olarak kentlerdir. Bu anlamda kültürel, politik, ekonomik hayatı kontrol eden merkezler olarak kentler dünyanın en ücra bölgelerini bile kendi yörüngelerine katar ve çok çeşitli insan, bölge ve pratikleri etkiler. Wirth, insan topluluklarının yaşamının ayırt edici bir karakteristiği olarak kentselliğin unsurlarını incelemeyi sosyolojik bir kent tanımının görevi olarak belirler. Kentleşme Wirth için sadece giderek daha fazla insanın kentlere yerleşmesi ve kentsel yaşama dahil olması değil kente özgü yaşam biçimini şehirlerin büyümesiyle birlikte giderek daha da belirginleşmesiyle ve ulaşımın, kitle iletişim araçlarının şehir kurumlarının ve kişiliklerin etkisi altında şehirde yaşasın yaşamasın genel olarak tüm insanların yaşam tarzında bir dönüşümü ifade eder. Wirth, şehirleri nüfusun büyüklüğü ve kent yaşamında gayri şahsi ilişkilerin yaygınlığı insanlar arası etkileşimlerde karakterini belirler ve Wirth'e göre şizoid kent karakterinin bir açıklamasını sunar. Buna göre kent insanının diğerleriyle ilişkileri geçici, yüzeysel, kişisel olmayan ve parçalı bir karakter sergiler.

Özetle Wirth, belli bir yaşam tarzının karakteristiği olarak kentselliği üç birbiriyle bağlantılı perspektiften incelemeyi önermiştir; 1) ekolojik bir düzen, teknoloji ve bir nüfus içeren fiziksel bir yapı olarak 2) bir dizi toplumsal yapı, kurum ve ilişkileri içeren bir toplumsal örgütlenme sistemi olarak 3) özgül toplumsal kontrol mekanizmaları altında tipik kitlesel davranışlar sergileyen kişiler, fikirler ve tavırlar seti olarak kent

2.2.8. Henri Lefebvre'nin Kent Kuramı

Henri Lefebvre, incelemeleriyle David Harvey ve Manuel Castells'i büyük ölçüde etkilemiştir. Lefebvre'ye göre her toplum farklı üretim tarzına göre kendi mekanını üretir. Toplumsal mekan, toplumsal yeniden üretim ilişkilerini içerir. Kapitalist üretim tarzında mekan ise bir metadır dolayısıyla Lefebvre'ye gören mekan üretim aracı olduğu kadar tüketim nesnesi ve aynı zamanda denetim, tahakküm ve hegemonyanın uygulandığı alan olarak iktidar aracıdır. Lefebvre'nin kavramsallaştırmalarından biri soyut ve somut mekan arasındaki ayrımdır. Somut mekan, günlük yaşam pratiklerini gerçekleştirdiğimiz, yaşadığımız, ihtiyaçlarımızı karşıladığımız, kullanım değeri olan mekanlardır. Soyut mekan ise düşünsel olarak anlam yüklenerek var edilmiş mekanlardır. Soyut ve somut mekanın dışında Lefebvre'nin mekana dair yaygın kabul gören kavramsallaştırmalarından biri de yaşanan, tasarlanan ve algılanan mekanlar arasında yaptığı ayrımdır. Toplumların mekânsal pratikleri kendi mekanlarını yaratır. Algılanılan mekan, neo liberalizmde gündelik gerçeklik ve kentsel gerçekliğin birbirine nasıl bağlandığıyla ilgilidir. Algılanılan mekan, çalışma, özel hayat ve boş zaman kullanımı gibi mekânsal pratiklerin hangi güzergah ve kentsel ulaşım ağlarıyla birlikte birbirlerine bağlandığını içerir. Tasarlanan mekan, tasarımcıları, şehir planlamacılarının tasarladıkları bir toplumdaki hakim mekandır. Yaşanan mekan ise

oturanların, kullananların, yazarların, filozofların betimlediği ve deneyimlediği sosyal mekanı ifade eder.

2.2.9 David Harvey'in Kent Kuramı

David Harvey'e göre kent toplumsal bir formdur yani insan yaratımıdır. Kent hakkı sadece kentteki kaynaklara erişim değil aynı zamanda kenti değiştirme hakkı anlamına da gelir. Yeni bir kent yeni bir insanı da üretecektir ve bu da en temel insan hakkıdır. Kapitalist kentleşme süreci şehri çok tahrip eder. Şehri yeniden inşa etmek hakkı olarak şehir hakkı toplumsal eşitsizliği ve yoksunluğu kaldırarak sermaye birikimine yönelik tahripler kentleşme biçimini durdurmaktadır. Harvey'e göre Marksist teorinin öngördüğü sınıf mücadelesiyle kent sakinlerinin yurttaşlık hakları birbirleriyle uyumsuz değildir.

2.2.10. Manuel Castells'in Kent Kuramı

Manuel Castells'in kente yaklaşımında temel önermesi ileri kapitalizme tüketimin dönüştüğü ve toplumsal eşitsizlik ve tabakalaşmanın sadece sınıf yapısı üzerinden değil, kentsel mekanda kolektif tüketimin örgütlenmesi ekseninde yola çıkılarak anlaşılabilir. Castells üretim ve tüketimle birlikte kentsel mekanın örgütlenmesini kapitalist çelişkilerin ürünü olarak görür. Kent mekanında ortak tüketimin örgütlenmesine dair sorunları çözmek üzere şehir planlamasıyla süreçlere dahil olan devlet, kentsel sorunların temelinde kapitalist ilişkilerin yattığı gerçeğini çarpıtır ve kentsel sorunları ideolojikleştirir. Castells'e göre kent ve ekoloji birbirinden ayrılmaz biçimde eklemlenmiştir ve ikisi de toplumsal ilişkiler ağı içine yerleştirilerek ve toplumsal sınıfların diyalektiği ile bağlantılı olarak anlaşılmalıdır.

2.3. Kent Modelleri

2.3.1. Ebenezer Howard'ın Kent Kuramı: Bahçekent Modeli

Howard, modern kentin fiziksel açıdan bazı olumsuzları olduğunu söylemektedir. Sanayi kentinin, insanı doğal ortamından kopardığını düşünmektedir. Doğa, kentte oturan insan için erişilmez hale gelmektedir. Howard'ın sanayi kentini, fiziksel özellikleri ve sosyal açıdan eleştirmiştir. Bunlardan hareketle Howard, sanayi kentlerinde yaşayan işçilerle, kırdan kente göç etmek zorunda kalan köylülerin yaşadığı toplumsal ve fiziksel çevreyi değiştirmek istemiştir. Kır ve kent arasındaki ayırım yerine, her ikisinin de olumlu özelliklerini kendisinde toplayan bu model, Marx'ın düşüncesini temel alarak oluşturulmuştur. Bu kentin temel amacı, aşırı kentleşme ve sanayileşme sonucu ortaya çıkan kentsel sorunların ortadan kaldırılması ve nüfusun dengeli dağılımının sağlanması olmuştur. Kent planında; insanların doğa ile içiçe ve sağlıklı bir fiziksel çevrede yaşayabilmesi için yeşil alanlar, boş zamanların değerlendirilmesi ve sağlıklı bir toplumsal çevrenin oluşturulması için de sosyal ve kültürel faaliyet alanları bulunacaktır.

2.3.2. Le Corbusier'in Işın Kent Kuramı

Le Corbusier için sanayileşme büyük kentler demektir. İdeal kenti planlarken, eski yapıların yerine, parkların, bahçelerin ve büyük anayolların üzerinden, cam ve çelikten yapılmış gökdelenlerin geometrik olarak yükseleceğini belirtmiştir. Bunlar, yönetim bölgeleri olarak işlevlerini sürdüreceklerini söylemiştir. Işınsal kentte yapımında teknolojinin önemli bir araç olarak görülmektedir. . Işın kentlerdeki toprak kazanımı üzerine yoğunlaşmıştır. Le Corbusier'in modelinde topluluklar yeşil alanların olduğu, kültürel ve sosyal hizmetlerin en iyi düzeyde gerçekleştirildiği ve ulaşım probleminin en aza indirildiği arabaların çok az

kullanıldığı bir çevrede apartmanlarda yaşayacaklarını planlamıştır. Le Corbusier'in kenti nüfus üç milyonu geçemeyecek ve ortasından bir nehir geçecek şekilde planlamıştır. Le Corbusier'in şehir nüfusu üç gruptan oluşacak şekilde planlanmıştır. Bunlar, şehirde yaşayan ve çalışanlar, dış endüstri bölgelerinde çalışan ve bahçe şehirlerde yaşayanlar ve üçüncü grup ise şehirdeki iş merkezlerinde çalışan ama bahçe şehirlerde yaşayanlardır. Buna bağlı olarak, şehir planlaması da üç şekilde gerçekleştirilmiştir: çalışma ve oturma merkezi olarak şehir, sanayi şehri ve bahçe şehirler. Kenti tüm açıdan birleştirmeyi amaçlamaktadır.

2.3.3. Frank Lloyd Wright'in Broadacre Kent Kuramı

Wright, sanayileşmenin kentleri karmaşık, kalabalık ve birçok sosyal ve ekonomik sorunun çıkardığını düşünmüştür. Bu sorunlara yönelik olarak Broadacre Kent'ini planlamıştır. Bu kent tasarımı özellikle Le Corbusier'in düşüncesine karşı bir model olarak ortaya çıkmıştır. Kent planında, daha az katlı yapılara yer veren, doğa ile uyumlu, yeşil alanların çok fazla yer kapladığı, alanı daha küçük ve nüfusu 7000 kişi gibi az kişiden oluşacak şekilde planlanmıştır.

Bu kentlerin tasarımında insanların daha çok doğa ile iç içe olmalarına, ulaşımında kolaylıklar yaşamalarına, kentte yaşayan insanların refahına yönelik olarak planlanmaya çalışılmıştır.

Kentin anlamlandırılması kentin tarihi kadar eski bir sürece dayanır. Zaman içinde kente dair görüşler, analizler karşımıza çıkmaktadır. Yaşadığımız mekanı anlayabilmek ve yorumlayabilmek o mekandaki pratiklerimize anlam katar. Kentin fiziksel, sosyal, iktisadi yönleri vardır ve kent kolektif belleğin ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.4. Kent Olgusuna Yönelik Çeşitli Değerlendirmeler

Kent hem tarımsal hem de tarım dışı üretimin, dağıtım ve denetim fonksiyonlarının toplandığı, teknolojik gelişme derecelerine göre belirli bir büyüklük, heterojenlik ve bütünleşme düzeyine varmış yerleşim yeridir. Tarım dışı ekonomik yapılanma olarak köyden farklı olan kentler, insan ilişkileri ve bu insan ilişkileri bağlamında oluşturulan toplumsal bütünleşmeyle heterojenlik bağlamında ayrı bir yerleşim birimidir. Başka bir ifadeyle kent, toplumsal bütünleşmenin, bir yoğunlaşmanın meydana geldiği mekânsal bir birlikteliktir.

Toplumsal bütünleşmenin meydana geldiği mekânsal birliktelik anlamında kent tanımlamasının dışında ve aynı zamanda bu kavramı niteleyen bir özellik olarak da kentleşme/kentlileşme bulunmaktadır. Bu duruma bağlı olarak, kentlileşme yoğunlaşma ve akım olayıdır. Kentleşmede en önemli itici güç kırdan kente doğru gerçekleşen göç sonucunda oluşmaktadır. Kırdan kente çeşitli nedenlerle bir akım olmaktadır. Bu bağlamda kent, ulaşım, sağlık, barınma vb. olanakları bakımından çekici bir özelliğe sahiptir. Kırdan kente göç, sonuç itibarıyla kentlileşme başlangıcına neden olmaktadır.

Şehir, her türlü toplumsal dinamiğin ekolojik çevre şartlarının ve fiziki yapılanmanın karşılıklı birbirini etkilediği ve şekillendirdiği ama toplumsal boyutun baskın olduğu örgütlenmenin ve bireyselleşmenin öne çıktığı, tarım toplumundakinden farkı bir toplumsal zihniyetin şartlarını belirlediği yeni bir yaşama tarzının şekillendirildiği, her bakımdan daha büyük ve daha karmaşık bir toplumsal yerleşim yeri ve bu yerle etkileşim halindeki yaşama biçimi şeklinde tanımlanabilir.

Şehirlerin oluşumundaki üç ana unsur olan ekolojik çevre, fiziki yapılanma ve nicel, nitel özellikleriyle nüfus yapısı yani toplum ve bu üç unsur içindeki alt unsurlar bir bütün

olarak düşünülduğünde hepsinin birbirinden ayrılmaz bir sistemin elementleri olduğu görülecektir. Süreç içerisinde söz konusu unsurların birbirleriyle sıkı bir etkileşim içinde oldukları da gözden kaçmayacaktır. Şehir bütünselliği içindeki ve bunu unsurların toplum temelinde gerçekleşen karşılıklı etkileşim ve birbirini biçimlendirme sürecinin toplum bilim teorilerine göre incelenmesi kabaca şehir sosyolojisini meydana getirir.

Kent, toplumsal, siyasal, yönetsel ve ekonomik alanların bütün vatandaşlar için var olduğu yaşam alanıdır. Kent kavramı; kentli insanı çevreleyen ve ondan etkilenen tüm boyutları içermektedir. Buna ilave olarak geniş kapsamda tanımlanması gereken bir nitelik taşır. İnsanların yaşamlarını belirli bir toprak parçası üzerinde sürdürebildiklerinden bu mekan parçasına “kent” ya da “köy” adı verilmekte olup kent ve köy kavramları birbirinden her zaman kesin çizgilerle ayrılamamaktadır. Bu iki mekan arasındaki temel farklılıklar açıklanmaya çalışılarak terimleri niteliğe kavuşturmak için uğraşılsa da, farklılıkları ifade ederken kenti yalnızca kalabalık bir yerleşim birimi olarak açıklamak, yeni bir ekonomik teşkilatlanma ve değişmiş bir fiziki çevre olarak belirtmek de yeterli değildir. Çünkü kent aynı zamanda insanın davranış ve düşüncelerini de etkileyen farklı bir sosyal düzeni ifade etmek için kullanılmaktadır.

Kent kavramı sadece fiziki bir mekan ve nüfus tanımı olmanın ötesinde bir anlama sahiptir. Aynı zamanda köklü yapılanmalar sürecini ifade etmekte olduğundan, kent hakkında çalışmalar ve araştırmalar birçok farklı disiplin tarafından yapılmaktadır. Bu nedenle kent, çok boyutlu ve sınırları kesin olmayan bir çalışma alanı olup, kent kavramının tek bir tanımla açıklamaya çalışmak belirtildiği üzere kentin çok boyutlu bir unsur olması ve farklı zaman dilimlerinde toplumdan topluma değişmesi sebebiyle oldukça güçtür. Yapılan tanımlamalar birleştirildiğinde kentin tarımsal olmayan üretim yapıldığı, kontrol fonksiyonlarının

toplandığı, belirli büyüklük, heterojenlik ve bütünleşme düzeylerine ulaşmış bir mekan olması ön plana çıkmaktadır. Kent kültürü; kent bünyesinde yaşayan insanlarca ortak bir paydada buluşularak üretilen maddi veya manevi değerlerin oluşum sürecidir. Asıl olan unsur kente dair bir hafızanın oluşması ve üretilen kültürel çıktılarının kentli insanlar aracılığı ile anlamlı hale gelmesidir. Diğer bir görüşe göre ise kent kültürü farklı gelenek ve göreneklerden, farklı kültürlerden gelen kişilerin, bireysel hak ve sorumluluklarının bilincine vararak yaşadıkları kente özgün görgü ve nezaket kuralları çerçevesinde birlikte yaşama kültürüdür. Dolayısıyla kent kültürü dendiği zaman; her kente ait farklı yorumlar ile kendine has özellikler taşıyan fiziksel, kültürel, sosyo-ekonomik, biçimsel ve tarihsel unsurlarla şekillenen; kentliler ve onların yaşam biçimlerinden oluşan sürekli gelişen ve sürdürülebilir kent kavramını yaşatan geçmişte de gelecekte de yer alan süreçte meydana gelen anlam yüklü bütünlük anlaşılmaktadır.

Kentler insanların toplumsal olarak bir arada yaşama ihtiyaçlarının bir gereği olarak ortaya çıkan yerleşim alanlarıdır. Bu yerleşim alanlarını paylaşan insanların günlük gereksinimleri yanında eğitim, sağlık, barınma, iş, sosyal aktivite gibi birçok ihtiyacı bu alanlarda karşılanmaktadır. İnsanların bir arada yaşama ihtiyacı zamanla kentlerin aşırı göç olarak hızla büyümelerine sebep olmuştur. Başlangıçta kıyı bölgeleri, ticaret bölgelerinde ki kentler hızla gelişirken günümüzde bu kentlere ilave olarak sanayi, turizm alanında öne çıkan kentlerin hızla büyüdüğü görülmektedir. Özellikle 1950’li yıllardan itibaren kırsal nüfusun kentlere akın etmeye başlaması günümüz kentlerinin büyümesindeki hızlandırıcı faktör olmuştur. 1950’li yıllar itibariyle kırsal alanda tarım alanlarının makineli tarım ve traktör kullanımı nedeniyle daralması, kentlerde daha çok iş bulabilme ihtimali, beraberinde kentin sosyal ve ekonomik çekim gücüne dönüşmesi gibi etkenler, kente olan talebi arttırmıştır.

Kentlere yönelik yaşanan bu nüfus artışı beraberinde kentlerde yaşanan pek çok soruna yol açmıştır.

2.4.1. Kentin Tarihsel Gelişimi

Kent kavramının tarihsel geçmişi incelendiğinde, kent kavramının tarihi MÖ 4000li yıllarda Sümerlerin ilk yerleşik hayata geçmelerine kadar geri gittiği görülmektedir. Sümerler günümüzdeki merkezi yönetimler gibi büyük toplumsal yönetimlere gerek görmeksizin durağan akan nehir kıyılarında yapay sulama girişiminde buldukları ilk faaliyetlerden ekonomik-toplumsal devinimin çok daha hızlandığı dönemlere doğru bu alanlara pek çok yerleşim yeri kurmuşlar, ardından köyleri ve ilerleyen zaman içinde kentleri ortaya çıkarmışlardır.

Kentler genel manada tarım dışı ve tarımsal üretimin denetlendiği, tarımsal ürünlerin dağıtım ve koordinasyonunun yapıldığı ekonomisi bunu destekleyecek tarzda tarım dışı üretime bağlı bulunan, teknolojik değişimin beraberinde getirdiği örgütlenme, uzmanlaşma ve iş bölümünün en yüksek düzeye ulaştığı yerleşim alanlarıdır. Yine kentler nüfus büyüklüğü ve yoğunluğu açısından, toplumsal heterojenlik ve entegrasyon düzeyi yükselmiş, karmaşık ve dinamik mekanizmanın sürekli olarak işler halde bulunduğu insan yerleşkesi olarak ele alınmaktadır.

Günümüzün egemen yerleşim biçimi olan kent; insanlık tarihi boyunca insanlar arası ilişkilerin, fiziksel mekana yansımalarının yeni bir boyutu olarak kabul görmüştür. Eski Yunanda kent, siyasal, dinsel ve toplumsal gelenekleri paylaşan bir yurttaşlar topluluğu olarak görülürken, barbarlık ve kaosla karşıt, uygarlık ile eş anlamlı olarak ifade edilmiştir. Kent,

insanların birbirleriyle buluştukları malların takas edildiği ve fikirlerin yayıldığı bir ilişkiler ve kararlar merkezi olarak tanımlanmaktadır.

Kentler, farklılıkların çeşitlilik içinde anlamlı olduğu mekanlar olarak kabul edilirler. Yoğun ilişkiler ağından meydana gelen kentler, yeniliklere açık olmakla beraber kendi normlarını üreten bir yapıya sahip mekanları ifade etmektedir. Genel manada kent, bir medeniyetin dayandığı temel referanslara ve ilişkilere somut olarak yer veren bir yerleşim birimi veya bir yer olarak değerlendirilmektedir. Kent, kentli insanların oluşturduğu bir yerleşim birimi olarak ifade edilebilir. Kısaca kentleri, tarım dışı üretimin yapıldığı tüm üretim sürecinin kontrol edildiği ürün dağıtımının koordine edildiği, belirli teknolojilerin kullanıldığı, nüfusun belli bir büyüklüğe ulaştığı bir bütünleşmenin sağlandığı yerleşim alanı olarak tanımlamak mümkündür.

Kentler tarihsel ve sosyal unsurlar açısından genel bir yerleşim birimi oluşturmasına rağmen, farklılıkları da içinde barındıran bir yapıya sahip olmuşlardır bu nedenle kent, kentleşme ve kentlileşme günümüzün popüler bilimsel kavramları arasında ilk sıralarda gelmektedir. Kentler, içinde barındırdıkları nüfusu, fonksiyonları, problemleri, gündelik işleyişleri ile disiplinler arası bir çalışma alanı olarak kabul edilmektedir bu sebepten dolayı doğal olarak pek çok akademik çalışmada kent konusu üzerine eğildiği görülmektedir.

İlk kentlerden günümüzün modern kentlerine kadar yaşanan süreçte kendi karakterize eden unsurlar arasında kent sakinlerinin ekonomik ve sosyal faaliyetlerinin çeşitliliği ön plana çıkmaktadır. Kent iklimini oluşturan sosyo-ekonomik farklılıklar kent yapılarının birbirlerinden ayrışmasında ve farklılaşmasında önemli bir yere sahiptir.

Kent büyüklükleri, kentin ekonomik gücü, nüfusu, yönetsel kapasitesi, dil, turizm, coğrafya, jeopolitik konumu birçok faktörün kentler üzerinde hem bir belirleyici hem de bir

etken olarak tarih boyunca birçok kenti etkilediği görülmektedir. Bu nedenle kent tanımlamaları yapan birçok bilim dalı kenti kendi penceresinden ele alarak açıklamak, tanımlamak istemektedir.

Her bilim dalının kendisine özgü bir ölçüt kullanarak tanımlamaya çalıştığı kent kavramı yönetsel, işlevsel ya da ekonomik ölçütler kapsamında ele alınmaktadır. Bu ölçütlerin de tek başlarına kenti tanımlamada yeterli olmadığı düşünülmektedir. Bir kenti yönetsel olarak bir örgüt yönetimi sınırları içinde kalması onun kent sınır dışında kalması onu kırsal yapacağı düşüncesi başka bir kritere göre anlam ifade etmeyebilir. Örneğin günümüzde birçok devletin toplam nüfusundan daha büyük, sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi gibi unsurlar açısından kent olduğu bilinmektedir. Bu nedenle kentler tek bir açıdan ele alınarak değerlendirilmemelidir.

2.5. Kent ve İnsan Arasındaki İlişki

Kentle insan arasında kopmaz bir bağ vardır ve insan eliyle “kent” olgusu meydana gelir. İçinde yaşayanlar bu kentin ruhuyla birlikte yaşamaya başlarlar. Elleriyle kimlik kazandırdıkları kent onlara kimlik kazandırmaya başlar ve kent onların kimliği olur. Kişilerin kimliği kentin kimliği ile özdeşleşir.

Kentte insanlar arasındaki ilişkiler geleneklerin hakim olduğu informel yollarla değil formel ve rasyonel kanunlarla düzenlenir. Aile, akrabalık ve hemşeri gibi gruplarda informel ilişkiler varlığını sürdürmektedir ancak genelde belirleyici olan formel düzenlemelerdir. Kent kültürü dinamik bir yapıya sahiptir. Kentler sosyal ilişkilere açık sosyo-kültürel değişimin yoğun yaşandığı yerler olarak karşımıza çıkmaktadır.

Nüfus artışı ile belli noktalarda yoğunlaşan insan toplulukları zanaat ve ticaret ile gelişip, farklılaşması, çeşitlenmesi, örgütlenme ve uzmanlaşmanın yaygınlaşması, etik, kimlik, kavram ve kurallarının oluşumu kenti tanımlar.

2.5.1. Kentin Dönüştürücü Yönü

Şehir, insanlık tarihinde kabileden insanlık ölküsüne doğru atılan en önemli adımdır. Kent, insanların birbirleriyle buluştukları, malların değiş tokuş edildiği ve fikirlerin yayıldığı bir ilişkiler ve kararlar merkezidir. Kentte farklı faaliyet türleri bir araya gelmekte, her bir unsurun birbirine sıkı sıkıya bağlı olduğu dışa açık bir sistem vücut bulmaktadır. Bu bakımdan kent, kendine özgü özellikleri bulunan ve belli bir mekanda yoğunlaşmış bir yerleşim sistemi olup, karmaşık toplum yapısının birey veya aile düzeyinde çözülemeyecek sorunlarının üstesinden gelmesine olanak sağlamaktadır. Yerine getirdiği işlevlerin sayısı ve karmaşıklığı kenti köyden farklı kılmaktadır.

2.5.2. Kentleşme

Toplumsal değişme sürecinin sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır. Kentte artan nüfus ile beraber bu nüfusa yönelik yapılacak çalışmaların artmasıdır. Ekonomik, sosyal ve siyasal alanda yaşanan gelişmeleri de içermektedir. Kentleşme, sanayileşmenin bir sonucu olarak gerçekleşmektedir. Sanayileşme sonrasında göç ile beraber gelen ve kent merkezinde de belli noktalarda nüfus sayısı artmaktadır.

19. yüzyılda başlayan batıdaki sanayileşme, kentleşmeyi de beraberinde getirmiştir. Hızlı kentleşme ile beraber, büyük kentlere doğru yoğunlaşmalarda hızla artış göstermiştir. Bu durumun sonucunda da dengesizlikler ortaya çıkmaktadır. Bu dengesizliklerden dolayı da kentte bulunan halka yönelik yatırım ve çalışmalarda artış sağlamak zorunda kalmaktadır.

Kentleşme ile oluşan sorunlara çözümler bulunurken halka yönelik planlayıcı çözümler bulunmalıdır. Kentleşenin hem ekonomisini dengelemek hem de daha sağlıklı kentsel bir yapının oluşturmak kolay bir işlem değildir. Sorunların çözümlerine daha planlayıcı yaklaşmak gerekir. Kentleşme planlamalarında o kentte yaşayan herkesin bulunduğu koşullar ve şartlar göz önünde bulundurulmalıdır.

Türkiye’de kent ve kentleşmenin temel dinamiğini hızlı nüfus artışı ve göç oluşturmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu’nun verilerine göre, 1927 yılında il ve ilçe merkezleri %24.2, belde ve köyler ise %75.8 nüfus oranına sahip iken, ilk olarak 1985 yılındaki genel nüfus sayımı sonuçlarında kentsel nüfus oranı %53 e %47 olarak artmıştır. 2012 yılında yapılan Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre ise bu oran % 77.3’e % 22.7 artmıştır. Türkiye’de ikamet eden nüfus, 31 Aralık 2019 tarihi itibarıyla bir önceki yıla göre 1 milyon 151 bin 115 kişi artarak 83 milyon 154 bin 997 kişiye ulaştı. Erkek nüfus 41 milyon 721 bin 136 kişi olurken, kadın nüfus 41 milyon 433 bin 861 kişi olmuştur. Diğer bir ifadeyle toplam nüfusun %50,2’sini erkekler, %49,8’ini ise kadınlar oluşturmaktadır. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre ülkemizde ikamet eden yabancı nüfus⁽¹⁾ bir önceki yıla göre 320 bin 146 kişi artarak 1 milyon 531 bin 180 kişi olmuştur. Bu nüfusun %50,8’ini erkekler, %49,2’sini kadınlar oluşturmaktadır. Nüfus çok hızlı bir şekilde artış göstermektedir. Özellikle büyük şehirlerde bu oranda aynı şekilde artmaktadır. Türkiye’de 2018 yılında %92,3 olan il ve ilçe merkezlerinde yaşayanların oranı, 2019 yılında %92,8 olmuştur. Diğer yandan belde ve köylerde yaşayanların oranı %7,7’den %7,2’ye düşmüştür. Bu verilerde de görüldüğü üzere kırdan kente doğru çeşitli sebeplerden dolayı yoğun göçler yaşanmıştır. Bu bağlamda bakıldığında; İstanbul’un nüfusu, 2019 verilerine bakıldığında bir önceki yıla göre 451 bin 543 kişi artarak 15 milyon 519 bin 267 kişiye ulaştı. Türkiye nüfusunun %18,66’sının ikamet ettiği İstanbul, 5 milyon 639 bin 76 kişi ile Ankara, 4 milyon 367 bin 251 kişi ile İzmir,

3 milyon 56 bin 120 kişi ile Bursa ve 2 milyon 511 bin 700 kişi ile Antalya şeklinde sıralanmaktadır (TÜİK).

2.5.3. Kentleşme

Bir kenti fonksiyonel ve mekanik bir perspektiften değerlendirerek, onu işgal eden bireylerin, caddelerin, sokakların, elektrik lambalarının, çeşitli ulaşım araçlarının; mahkeme, hastane, okul, polis vs. gibi idari kurum ve kuruluşların toplamı olarak tanımlamak bir kente kimliğini, kişiliğini ve dolayısıyla ruhunu veren kent kültürü olgusunu atlamak anlamına gelir. Kent esas itibariyle onun içinde yaşadığı ve havasını soluduğu bireyin bütün yönleriyle ta kendisidir.

19.yüzyılda başlayan batıdaki sanayileşme süreci kentleşme sürecini meydana çıkarmıştır. Bugün, dünya üzerindeki ülkelerin hemen hemen bir çoğunda, kentlerde yaşayan insanların sayısı, kırlarda yaşayanlarla oranla artmaktadır. Bu artış, kentlerin artan nüfusunun ihtiyaçlarını karşılamak üzere ülke yöneticilerini çok yönlü tedbirler almaya sevk etmiştir. Endüstri devrimi kentleşme sürecinde gelişmeyi etkileyen önemli bir aşamadır. Özellikle İngiltere’de endüstri alanındaki yeni buluşların yanı sıra, tarım alanındaki ilerlemeler ve mülkiyetle ilgili yeni gelişmeler, köylülerin endüstri bölgelerine göç etmelerine neden olmuştur. İngiltere’de başlayan endüstrileşme hareketleri kısa zaman aralıklarıyla Almanya, Fransa, İsviçre ve Belçika gibi diğer Avrupa ülkelerine yayılmıştır. Bu ülkelerde de kırdan gelen insanlar, kentlerin etrafında sefil bir şekilde ve kötü sağlık şartları içinde yerleşmeye başlamışlardır. Bu şekilde kentleşme “pislik” ve “çirkinlik” kavramlarına bir anlam kazandırmıştır.

Sanayi kenti, bu anlamdaki kent sözcüğünün ilk örneklerindedir. Bununla birlikte iş yaratma imkanlarına ve gelişme potansiyeline sahip bu kentler, zamanla nüfus ve iş yerleri

yoğunluğu belirli bir limitin üzerinde bulunan, bu nedenle de yaşama ve konut koşulları zorlanan hatta sosyal dokusu bozulan yerleşim alanları haline gelmişlerdir. Öte yandan, bu gelişme devletin fonksiyonlarını da etkileyerek “sosyal devlet” kavramının gelişmesine yol açmıştır. Bu kavram içinde sosyal devletin kentlere ilişkin fonksiyonları giderek önem kazanmıştır. Endüstri devriminin kentte yarattığı bu değişme, kentin fiziki yapılanmasını da etkilemiş; kentin dışında veya uzağında yeni yerleşim alanları oluşmuştur.

Kentin içerdiği fonksiyonlar veya bu fonksiyonların oluşması, nitelik ve nicelik ile bunlardaki değişmeler, mevcut toplumsal ve ekonomik sistemlerin veya yapısal özelliklerin etkisi altındadır. Kentlerin her anlamdaki yapısal özellikleri, toplumların birer aynasıdır. Ancak şu da bir gerçektir ki ülkelerin toplumsal, ekonomik ve kültürel yapıları bütünü parçalarında homojen değildir. Farklı toplumsal yapılara, farklılaşmış ekonomik gelişmişlik derecelerine kültürel değişme ve farklılaşmalara rastlanır. Bu nedenle de farklılaşmış mekan parçalarına, çekim odaklarına bunların etki alanlarına rastlanır. İşte bu nitelik ve nicelikleri, değişik mekan parçalarında bulunan kentlerin, yükledikleri fonksiyonlar toplumsal, ekonomik, kültürel sistemlerdeki değişmelerle kentin mekanını etkilemekte ve onu değiştirmektedir.

Bir kentsel çevre ya da kentsel yığılma, kentlerin ortaya çıkmasının ve ardından gelen kentleşme süreçlerinin sonucudur. Kentleşmenin kökleri 10.000 yıl kadar geri gitmektedir. Erken dönem antik kentler Orta Doğu’da (Mezopotamya, Mısır) yaklaşık M.Ö. 6000 yıl önce, Hindistan’da İndus Vadisi, Çin’de, Girit şehirlerinin Manos Uygarlığı’nda yaklaşık M.Ö. 4000 yıl kadar önce ve Meksika’da yaklaşık 2300 yıl öncesinde bulunabilir. Kent tarihçisi Lewis Mumford, ilk insan yerleşimlerinin “ölü kentler ya da Thanatopolis” olduğunu belirtmiştir (Kent Sosyolojisi. Murat Yayınları).

Kentleşme, insanların kente uyum sürecidir. Uyum süreci bir nüfus grubunun daha büyük bir nüfus grubuyla kaynaşması baz almaktadır. Kaynaşma sonucunda insanların davranışlarında ve ilişkilerinde değer yargılarında maddi ve manevi yaşam biçimlerinde değişiklikler ortaya çıkarması durumudur. Kentlileşmenin psikolojik, kültürel, toplumsal ve ekonomik olarak insanlar üzerinde etkiler oluşturduğu görülmektedir. Kentlileşme süreci kentleşmeye oranla daha yavaş ve güç olmaktadır. Kentlileşme, özellikle kırsaldan gelenler tarafından bakıldığında birkaç nesli süren bir süreci gerektirmektedir.

Bireylerin ekonomik düzeylerini yüksek olması mekanını değiştirmesi onları kentli yapmaya tek başına yetmemektedir. Ama o buldukları kente özgü hizmet ve sanayi sektörlerinde çalışmak, geçimlerini de bu şekilde sağlamak bunlara ek olarak kente özgü sosyalleşmeler ve ilişkiler kurmak, kente özgü niteliklere bürünmek o insanları kentlileşmiş kılmaktadır. Kentte ne kadar kalınırsa kentlileşmede o kadar hızlı gelişir.

Türkiye 1950'lerden itibaren kırsaldan kente yönelik bir göç başlamıştır, kentlerde hızlı bir şekilde nüfus artışı, çarpık kentleşme ve sosyo-ekonomik ve kültürel sorunlar yaşanmaya başlamıştır. Hızlı ve plansız kentleşmenin sonucunda en önemli sorunlardan biride başında kentlileşememe, kente aidiyet hissedememe gelmektedir.

Batıda sanayi devrimiyle başlayan bu değişim günümüz ülkelerinde farklı bir biçimde gelişmiş ve en dinamik toplumsal gerçeklerin başında yer almıştır. Toplumsal değişme süreci içerisinde hem bağımlı hem de bağımsız değişken olan kentleşme, neden ve sonuçları bakımından oldukça karmaşık bir özellik göstermektedir.

Üretimin, ticaretlerin ve hizmetlerin süratle büyümesini sağlayan sanayileşmenin etkisiyle dağılım oranının fazla olması ve bu fazlalığın kentin dışı da yerleşme yerlerinde iskan edilmeleri nedeniyle nüfusun kentlerde birikmesine ve kent sayısının artmasına neden

olan aynı zamanda da buralarda yaşayanların özel hayatlarında ekonomik, sosyal ve siyasal davranış açısından etkileyen ve devletin de belirli bir takım faaliyetlerini gerektiren değişiklikler olarak tanımlanan kentleşme, nedenleri ve sonuçları açısından, pek çok toplumsal soruna kaynaklık ettiği için, planlı ve programlı müdahaleyi gerektiren bir değişme sürecinin, toplumsal boyutu olarak ortaya çıkmıştır.

2.5.4. Göç

Göç, bir yerleşme yerinden başka bir yerleşim yerine eğitim, sağlık , iş bulmak, çalışmak gibi nedenlerle yerleşmek amacıyla yapılan nüfus hareketidir. Göç aslında bir yer değiştirme olayıdır. Bu yer değiştirme yerleşim yerleri arasında gerçekleşmektedir. Sanayileşme ile beraber kırdaki yaşayan nüfusun iş bulmak, geçimini sağlayabilmek, iyi bir eğitim alabilmek gibi amacıyla sanayi kentlerini yoğun bir hareketlilik gerçekleştirmiştir.

Göç iki taraflı bir şekilde gerçekleşmiştir. Kırdaki yaşayan toplum için; geçimini sağlamak istemesi, kentte bulunanlar için ise; sanayileşmenin emek gücüne ihtiyaç duymasından kaynaklanmaktadır. Eğitim, sağlık, yol, elektrik, iletişim araçları, sosyal güvenlik hizmetleri ve hatta bazı yerlerde olmayan içme suyunun veya yetersiz içme suyunun olması, kentlere doğru göçü sebeplerindendir. Kentler eğitim, sağlık ve kültür alanında fırsat, imkân ve olanak açısından kırsal alandan daha elverişlidir. En çok da eğitim konusunda aileler çocuklarının kendilerinden daha iyi bir eğitim almalarını istemektedir. Bu istek de kentleri daha da ilgi odağı haline getirmektedir

.Kentler aileler için çocuklarına iyi eğitim vermek için daha iyi olanaklar sağlamakta , iyi bir sağlık hizmeti almak isteyen veya iş bulma derdinde olan insanları kentler kendine çekmektedir.

Kırdan kente göçle beraber gecekondulaşmada artış kazanmıştır. Kırdan gelen nüfusun kentte konut yetersizliği ve ekonomik durumlarının elverişsizliği neticesinde en hızlı ve ucuz şekilde barınmalarını sağlayacakları yöntemlerdendir. Gecekondular kırdan gelen nüfusun kendi imkanları ile yapabildikleri barınma yeridir. Gecekondulaşma kırsala benzeyen yasal olmayan yerleşim şeklidir. Yani bu yapılaşmalara ne köy ne de şehir denilebilmektedir.

Hem savaşa maruz kalmak hem de ekonomik nedenlerle dolayı gerçekleşen göçlerde, kendi ülkesi ve kültüründen farklı bir yerde yaşamak zorunda kalan bireyler de ruhsal birçok sonuç doğurmaktadır.

2.6. Değişen Kent Sürecinde Ortaya Çıkan Sorunlar

Türkiye İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra büyük bir değişme sürecine girmiştir. 1940'lı yıllardan sonra kent ve kentleşme problemleri sürekli olarak Türkiye'nin gündeminde önemli bir yer işgal etmiştir. Kaynağını kırsal nüfusun beslediği iç göçlerden alan kentleşme hareketi, sadece demografik bir olay değil, aynı zamanda bir toplumsal değişme sürecidir. Geleneksel kesimin henüz etkinliğini koruduğu Türk toplumsal yapısında, karmaşık ilişkilerin egemen olduğu kent topluluğunun giderek etkinlik kazanması anlamına gelen kentleşme bu yapıdaki değişimin taşıyıcısı olduğu kadar ana göstergesidir.

Türkiye'de tarımda makineleşme ve kentte iş imkanlarının artması sonucu kentlere göçün hızlanması büyük kitlelerin kentlerde yaşaması sonucunu doğurmuştur. Bu durum, başta büyük kentlerde olmak üzere ekonomik, sosyal ve fiziksel problemleri de beraberinde getirmiştir. Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısı bu göçü kaldıramadığı için bu kentleşme süreci “aşırı kentleşme”, “sağlıksız kentleşme”, “çarpık kentleşme” gibi isimlerle ifade edilir hale gelmiştir. Göçle gelen insanlar da kent merkezlerinin etraflarında gecekondularda

ekonomik, konut, sağlık, eğitim, sosyal refah gibi konularda önemli sorunlarla yaşamaya başlamışlardır.

Türkiye’de kentleşme sorunları, kentleşme hareketinin yanlışığından kaynaklanan sorunlar olarak tanımlanabilir. Türkiye’de kentleşme gelişmeyi yeterli ölçüde sağlayan bir süreç olarak gelişmemiştir. Kırsal kesimden kente göç eden insanlar, genellikle işsiz, gizli işsizi bol kentler meydana getirmektedir. Ülkemizde kentleşmenin meydana getirdiği sorunları çeşitli yönlerden ele almak mümkündür. Bu sorunlar iki başlık altında incelenebilir: 1) ekonomik sorunlar 2) sosyal sorunlar şeklinde bakılabilir.

Göç ile birlikte kentleşme sürecinde koşullardan dolayı birçok sorunda beraberinde gelmektedir. Kent koşulların da yaşanan değişime uygun olmaması, göç ile beraber artış gösteren nüfusun kent içerisinde uyum sürecinde , eğitimde, sağlıkta, barınmada iş olanaklarında sorunlara zemin hazırlamıştır.

2.6.1. İşsizlik Sorunu

Kentleşme, temelde sektörler arası işgücü değişimidir. Sanayi sektörü sürekli bir ilerleme ve gelişme içerisinde ve ihtiyaç olan işgücünü de tarımda çalışanlardan almaktır. Kentleşme ile beraber kırdan kente iş bulmak amacıyla bir göç yaşanmıştır. Yani sanayi belli merkezlere yoğunlukta olsa da, kırdan kentlere göç mutlaka gerçekleşecektir. Başlarda bireysel olarak yaşanan göçler daha sonra kırdan geride kalan aile fertlerinin de getirilmesi ile devam etmiştir.

Artan nüfusla beraber iş imkanlarının azalması kentte işsizlik oranlarının artmasına da neden olmuştur. Göçle kente gelen nüfusun, kentte karşılaştığı en büyük güçlük işsizlik ve geçim sıkıntısıdır. Büyük kentlere göç eden bu kırsal nüfus, kentte yaşamak için bu

yoksulluğa ve işsizliğe katlanmaktadır. Bu insanlar yoksulluğu yaşamlarının bir parçası olarak kabullenmektedirler. Bazı araştırmacılar bu durumu “yoksulluk kültürü” olarak nitelendirmektedirler.

Kentleşmeyle birlikte; işsizlik ve zorlu yaşam şartları hızlı toplumsal değişimlerin ruhsal sorunların yaygınlaşmasının artmasına yol açtığı görülmektedir. Bu durumların yanında eğitim düzeyinin düşüklüğü ile ruhsal bozuklukların yayılması arasındaki ilişki de olduğu görülmektedir. Bu ilişki ekonomik düzeyin düşüklüğüne ve yoksulluğa bağlı ortaya çıkan beslenme bozukluklarının zihinsel gelişimi bozması, bunun sonucunda psikososyal performansı düşürmesi ile açıklanmaktadır. Kadınlarda bu durum daha yaygın görülmektedir.

Biyolojik etkenlerin dışında da toplumsal cinsiyetten kaynaklanan sorunlara, şiddete uğrama, evlilik sorunları, ev içi sorunlarla daha çok başa çıkma, iş olanaklarını yetersizliği, cinsel baskı, ev dışında toplumsal etkinlik olanaklarının az gibi toplumsal sebeplere bağlanılmaktadır. İşsizlikle ilgili ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi çalışan araştırmalar özellikle erişkin dönemdeki bireylerin yaşamında önemli bir yere sahip olduğunu belirtmektedir. Bu dönemde istihdam durumu, işin nitelikleri sağlık üzerine güçlü etkileri bulunmaktadır. Bireylerin kendi kararlarını verebilecekleri kendi ayakları üzerinde duracakları bu dönemde işsizlik ve iş olanaklarının olmayışı onları zor durumlara sokmaktadır. Etkileri sadece zor yaşam koşullarıyla kalmayıp psikolojik yönden olmaktadır. Çünkü, çalışabilecek donanıma ve güce sahipken çalışmamak veya işini kaybetmek ya da çalışma sırasında olumsuz deneyimlere maruz kalmak ruh sağlığını bozucu bir neden olabilmektedir.

1950’ler sonrasındaki dönemlerde diğer gelişmekte olan ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de kentlerin ve sanayinin otomatik olarak istihdam kapasitesini sağlayacağı

beklenmiştir. Ne var ki bu beklenti gerçekleşmemiş, Türkiye'deki kentleşme, her yıl gittikçe artan bir işsizlik meselesine yol açmıştır. Kentleşmenin sanayiye bağlı olarak gelişmemesi, kent istihdam yapısının açık ve gizli işsizlikle, malul olmasına yol açmış bulunmaktadır.

2.6.2. Eğitim Sorunu

Sanayileşmeyle beraber artan kırdan kente göçün eğitim sorunları da oluşmaktadır. Kente gelmek eğitim açısından gelen insanlar için olumlu bir durumdur çünkü kırsal kesimde eğitimin yetersizliğinden dolayı tamamlanamayan eğitimlerin tamamlanması için kent en iyi bir zemindir. Çocuklarının okuyup iyi bir meslek sahibi olmalarını sağlamaktadır. Ama öte yandan gelen göçlerle beraber kentte bulunan eğitim alanlarının da yoğunluklar artacaktır. Sınıfta artan öğrenci sayısı eğitimin niteliğinin azalmasına sebep olacaktır. Artan nüfusla beraber daha fazla kaynağa da ihtiyaç duyulacaktır. Kaynaklarda yetersiz kalınca yine eğitimde verimlilikte düşüşler gerçekleşmektedir.

2.6.3. Kent Yoksulluğu

Yoksulluk, tarih boyunca devam eden dünya üzerinde görülen en önemli insani ve toplumsal sorunlardan biridir. Yoksulluk Teriminin ilk tanımını S. Rowntree tarafından yapılmıştır. S. Rowntre'ye göre yoksulluk; toplam kazançların, biyolojik varlığın devamı için gerekli olan yiyecek, giyim vb. asgari düzeydeki ihtiyaçlarını karşılamaya yetmemesidir. Genel anlamda tanımlara bakıldığında yoksulluk; iyi, düzenli ve sağlıklı bir hayat için temin edilecek yeterli ve erişilebilir kaynakların olmayışıdır.

Yoksulluk, insanları sosyal ve kültürel bütünleşme ve kaynaştırmadan da uzaklaştırmaktadır. İşsizliğin artmasıyla gelişen yoksulluk; kent içerisinde sokakta yaşayan, evsizler, madde kullananlar, çöplükten geçinmek zorunda olanları, metrolarda ve köprü

altlarında yatmak zorunda kalanlarında sayısını arttırmaktadır. Sağlık ve barınmada erişilebilirliğin azalmasına sebep olmaktadır. Topluk içerisinde tabakalaşmaları oluşturarak etkileşim ve iletişimleri zedeleyecektir. Toplumun yoksul diye tanımladığı kesimin ayrışmasına uzaklaşmasına ve gerilemesine neden oluşturmaktadır.

Yoksulluk Türkiye'nin önde gelen en önemli sorunlarından biridir. Artan nüfus, işsizlik ve göç ile beraberde artış göstermektedir. Türkiye kent nüfusunun üçte birini kent yoksulluğu oluşturmaktadır.

2.6.4. Sektörler Arası Dengesizlik

Tarım dışı sektörlerin iç dengesizlikleri; Türkiye'deki kentleşme bir sanayi temeline oturtulamadığı için sektörler arası dengesizlikler problemi ortaya çıkmıştır. Bu dengesizlikleri kentte istihdamda sanayi dışı sektörlerin ağırlık kazanmaları ve bilhassa enformel sektörün büyük bir istihdam sektörü haline gelmesi şeklinde yorumlanabilir. Enformel sektör üretken olmayan bütün serbest iş halkalarını kapsamaktadır. Enformel sektörle ilgili en tutarlı bilgiler gecekondu araştırmalarından alınmaktadır. Gecekondu bölgelerinde yaşayanların yaklaşık %25i uzun bir süre marjinal sektörde bulunmaktadır. Dolayısıyla göçle gelen insanlar kentin istihdam alanlarının dışında birazda kendilerinin oluşturduğu bu enformel istihdam alanlarına kaymakta ve kentin klasik ekonomik değerlerinin dışında ekonomik değerler oluşturmaktadır.

2.6.5. Konut ve Barınma

Türkiye'de kentlerde konut sorununun boyutları oldukça büyümüştür. Kentlerdeki konut açıkları giderek büyümekte ve insanlar barınma ihtiyaçlarını gidermek için kent merkezlerinin çevrelerinde gecekondu diye tabir edilen mahalleler oluşturmaktadırlar.

Çalışmak için kente gelen nüfusun barınma ihtiyacını karşılayacak alanlar yetersiz kalınca kent dışında yeni yerleşme alanları işçi mahalleleri oluşmuştur. Fabrikaların hemen yanında inşa edilen işsiz konutları yan yana ve kötü malzeme ile yapılmıştır. Hiçbir altyapı imkanına sağlıklı olarak sahip olmayan bu yerleşim alanlarının büyümesi, barınma koşullarını da gün geçtikçe kötüleştirmektedir.

2.6.6. Gecekondu Sorunu

Kentleşme ve beraberinde getirdiği sorunlar deyince akla ilk geleni hiç kuşkusuz göç ve onun sonucu olan gecekondu sorunudur. Gecekondu olgusu çok boyutlu bir sorundur. Gecekondulaşma, iktisadi, sosyal ve kültürel bir dizi uyumsuzlukları ve sorunları bünyesinde barındırmaktadır. Gecekondu, kent kenar semtlerinde kurulan fakat sosyal ve ekonomik bakımdan kent hayatına (merkezine) bağlı bir yerleşme şeklidir. Sözlük manasıyla izinsiz olarak bir gecede kurulu verilen yapıdır. Genellikle bu evler izinsiz, gayri kanuni olarak yapılır. 1945'ten sonra kentleşmenin çok hızlı boyutlara ulaşmasına paralel olarak “gecekondu” olayı da sürat kazanmış ve sosyal yapı bakımından çözülmesi zorlaşan ağır problemlere yol açmıştır.

Gecekondu artık bir kenar-semt yerleşme şekli olmaktan çıkmış, kalkınmanın sosyal ve ekonomik yönden ayrılmaz bir parçası olmuştur. Gecekondu da, değişik bölgelerden gelen insanlar yerleşmekte, dolayısıyla bu bölgelerde kozmopolitik bir kültür yapısı oluşmaktadır. Belli bir yörenin insanların oluşturduğu bazı gecekondu mahalleleri olabilmektedir. Gecekondu halkının gelir düzeyi tam olarak bilinmemekle beraber, bu bölgelerde yaşayan insanların gelirleri kıra göre yüksek fakat kente göre düşüktür.

Gecekondulaşma beraberinde bazı sorunlarda oluşturmaktadır. Bu sorunları; “ekonomik ve kentleşmeyle ilgili sorunlar” ve “sosyo-kültürel sorunlar” olmak üzere iki ana

başlık altında toplanabilir. Gecekondulaşmanın ekonomik anlamda meydana getirdiği sorunları iki açıdan ele almakta fayda vardır. Birincisi, kırdan kente göçen insanların, kentte iş bulma konusunda çektikleri güçlükler; ikincisi ise bu gecekonduların yıkımında karşılaşılan güçlükler ve yıkımlardan doğan ekonomik kayıptır.

2.6.7. Kente Uyum Sorunu (Kentlileşememe)

Kente adaptasyonu engelleyen birçok neden vardır. Kente uyum sağlayamama durumudur. Kente gelenlerin; sosyo-kültürel yapısı, kentin yapısı ve mevcut kuralları, kentin kültürü gibi nedenler kente uyum ve aidiyet sürecini etkilemektedir.

Kırsal kesimden gelen nüfusun var olan değer yargılarının kentte yaşayanların değer yargılarıyla çatışmaktadır. Bu çatışmalar kentte bir çeşit ayrışmalar ve uzaklaşmalara yol açmaktadır. Bu gecekondulaşmanın nedenlerinden biridir. Aynı yerden gelen hemşerilerin bir araya gelerek bir bölgede toplanmaktadır. Kent çevresinde kendi içlerinde kapalı bir alan oluşturmaktadırlar. Bu alanlar onlar için yörelerinin bir benzeri olmaktadır. Bu durumda kent ile aralarına bir sınır çizerek etkileşimi azaltarak kente uyumdan uzaklaşmaktadırlar. Ve daha çok kendi içlerine kapanmaktadırlar. Bu da kentin belli kesimlerinin çok gelişmesine bazı kesimlerinde hiç gelişmemesine neden olmaktadır.

Varoşlar, arka mahalle gibi tabirlerle ifade edilen kente yabancılaşan, geleceğe dair beklentileri olmayan bu grubun içinde buldukları kentten uzaklaşmaları söz konusudur. Bu dışlanmaların kent içinde yaşayan gruplar gündelik hayatlarının hemen her alanında mekansal ve sosyal olarak birbirine temas etmeyecek şekilde örgütledikleri, bu grupların örneğin farklı ulaşım araçlarını kullandıkları, farklı eğitim ve sağlık kurumlarından yararlandıkları ve kopmaların yaşandığı gözlenmektedir. Bu durumda önümüze bir toplumsal ayrışma, kutuplaşma ve kültürel kaynaşma problemi çıkmaktadır.

Göçlerle büyüyen toplulukların çalışma sektörlerinden dolayı kendi içlerinde olsun diğer kent topluluklarından onlara yönelik olsun bir yoksulluk kültürü oluşmaktadır. Eğitim düzeylerinin düşük olması ve yeteri düzeyde eğitim alamamalarından dolayı daha çok emek gücü gerekli işlerde günü birlik işlerde zorunda kalmaktadırlar. Bu tür işerin getirisi düşük ve uzun vadeli olmamasından dolayı temel ihtiyaçlarını bile karşılayamamalarından dolayı aile içi uyumsuzlar ve şiddet, sağlık gereksinimlerini karşılayamama, barınma zorluklarını beraberinde getirmektedir. Bu durumlardan da anlaşılacağı gibi bir sorun beraberinde de birçok sorunu da getirmektedir.

Sanayileşmeyle birlikte kentleşme sürecinde kentlerde sosyal ve kültürel değişimlerde yaşanmaktadır. Bu değişimler sonucunda insanların etkileşim ve iletişim şekilleri ve nedenleri de değişiklik göstermektedir. Manevi ilişkiler yerini genelde menfaat ilişkilerine bırakmaktadır. Bunların sonucunda da insanların birbirinden uzaklaşmaları kaçınılmazdır.

Kentte daha rahat yaşama ve daha iyi şartlar altında olma düşüncesiyle kırdan kente gelen insanların kent yaşamına adapte olamadıkları görülmektedir. Kent yaşamının uyum sağlayamamaktadırlar. Yaşam şartları geldikleri toplumun yapısı, ekonomik olarak yaşanan zorluklar gibi nedenlerden dolayı kentte uyum zorlaşmaktadır. Bu zorlaşmaların sonucunda özellikler de gençlerde ve çocuklar da suçluluk artmaktadır.

Kentte kentlileşmemenin en önemli nedenlerin biride eşitsiz koşullardır. Kentte yaşayanların konut, iş, sağlık, ulaşım gibi durumlardan bile eşit şekilde faydalanamamaktadırlar. Bu durum kırsal de bu kadar çok görülmemektedir.

2.6.8. Kent Suçlarının Çeşitliliği

Kentte uyum sağlamak kentli olabilmek adı imkanların el vermediği durumlarda insanların bu kent ortamına uyum sağlama çabaları da çeşitlilik göstermektedir. Özellikle daha küçük bir kentten büyük bir kente gelen insanlarda bu çok fazla görülmektedir. Yanlış kentleşme, modernleşememe, olanaklarının yetersizliği, politik ve siyasi yapıların yetersizliği, hukuki yapılar bu suç seyrini etkileyen faktörlerdir.

Kentlerde ve kırsal alanlarda görülen suç tipleri; alkol ve madde bağımlılığı, fuhuş, tecavüz, mahalle ortamında silah taşıma, insan kaçırma, kumar, hırsızlık kaçakçılık, gasp, adam yaralama ve öldürme, darp, silahlı çatışma gibi suçlar. Bunların dışında kapkaççılık, yalancı şahitlik, zimmete para geçirme, dolandırıcılık (özellikle günümüzde artan teknoloji üzerinde artış göstermektedir), bilgisayar suçları, sahtecilik (para, kimlik, pasaport, evrak, altın, çek, ruhsat...), cinsel istismar, sahte kıyafet üretimleri, zorla para tahsilatı, mekanlardan zorla para alma, madde, alkol ve sigara tüketiminin yaş ortalamasının düşmesi, kaçak yapıların inşası, eylemler direnişler gibi suçlarda de daha çok kentte özgü suçlar olmaya başlamaktadır.

Kırsal alanlarda nüfusun az olması, insanların birbirini tanınması ve sürekli iç içe olmasında, kırsal ve daha küçük kentlerde insanların örflerine, adetlerine, geleneklerine ve göreneklerine daha çok bağlıdır ve dini değerlerin de kente oranla daha baskın olması da suç işleme oranında düşürücü etkiye sahiptir. Özellikle insanların birbirlerine uygulayacağı suçlar daha düşük orandadır. Kent merkezinde artan nüfustan dolayı güvenlik güçleri de çoğu koşulda yetersiz kalmaktadır.

2.7. Kentin Yapısı ve Mevcut Kurallar

Gelişmekte olan ülkelerde göçle büyük kentlere gelen insanların bürokratik teşkilatları kullanma konusunda bazı güçlüklerle karşılaştıkları ve bu insanların büyük kentlerde bürokrasinin işleyişi konusunda bilgisiz oldukları ileri sürülmektedir. Bunun yanında göçle gelen insanlar kentlerdeki sayısız kurallar karşısında şaşkına dönmüşlerdir. İşleri için nereye hangi kuruma başvuracaklarını bilmemektedirler.

Kentlere göçle gelen ve ayrı bir kültürün “gecekondu kültürü”nün doğmasına sebep olan bu insanlar hayatını geleneksel işlerden kazanmaktadır. Gerçi, günümüzde kente gelen kırsal kesim insanları son yıllarda bürokratik teşkilatları tanımaya başlamışlardır. Teşkilatlarda güçlüklerle karşılaştıkları zaman ne yapılacağı hususunda bir şeyler öğrenmeye başlamışlardır. Ancak yine de bürokrasi karşısında yenik düşmektedirler. Bürokratik yapı göçmeni yine dışlamaya devam etmektedir. Kente göç edenlerin kentle kültürel bütünleşmeyi ve uyumu sağlayacak diğer bir husus ise kentteki gönüllü ve resmi kuruluşların faaliyetleridir. Kentte bulunan dernek, vakıf vb. gibi kuruluşlar kente uyuma yardım edebilirler. Ayrıca, kentlere göçle gelen nüfus için en büyük sorun konut kıtlığıdır ve bu nüfus enformel sektörde çalıştıklarından konut edinmeleri zorlaşmaktadır. Bu da şahısların kentleşmemelerinde en büyük sebeplerden biridir.

Günümüz kentlerinin en çok gözden kaçan, oysa en önemli sorunlarından biri kentin kendine ait kimlik arayışı ve yoksunluğudur. Bu arayışın belirtileri büyük küçük her kentin gelişim süreci boyunca kendini göstermekte, ancak doğru algılanıp yönlendirilmediği için net bir tanıma ulaşmamaktadır.

2.7.1. Kentin Kültürel Yapısı

Sanayileşme, kentleşme sürecinde kentlerin sosyo-kültürel değişiminin en hızlı yaşandığı yerler olmuştur. Kentler, özellikle İstanbul genişlemiş ve kozmopolitleşmiştir.

Kentler kendi nüfuslarına ilaveten, kırsal bölgelerden gelen insanların toplandıkları yerler olmaları sebebiyle homojen bir kültüre sahip değildirler. Kente gelenler kendi geleneksel davranışlarını da beraberinde getirirler. Kırsal irtibatın yoğun olması sebebiyle kendi kültürlerini kentte sürdürmeye devam etmektedirler. Heterojen ve çok yönlü kentlerde yaşayanlar farklı bölgelerin örf adetlerini, gelenek ve göreneklerini asimile olmadan sürdürmektedirler. Kısa dönemde göçle gelen kültürel unsurların asimilasyonu mümkün olmayıp zaman geçtikçe uyum mümkün olmaktadır.

Ülkemizde kentleşmenin çok hızlı bir şekilde olması, toplumsal mekanizmaların ayın hızla kurulup gelişmeyişi, bir taraftan toplumdaki sosyal kontrolü azaltırken diğer taraftan ferdin toplum içinde kendisini sorumlu hissetme niteliklerini kaybettirmiştir. Kentleşmenin gelişmekte olan ülkelerde çoğu zaman sosyal kontrol mekanizmasını yok ettiği bir gerçektir.

Göçle birlikte komşuluk ve akrabalık ilişkilerinin azalışı, mahalle ilişkilerinin ve disiplinin kaybolması din adamlarının etkinliğinin yok olması gibi değişimler kişilerin anomik davranışlarını engelleyen, onları toplumsal değerlere entegre eden mekanizmaların ortadan kalkması anlamına gelmektedir. 20.yüzyıl toplumlarının belirgin özelliklerinden biri de ikili bir toplum yapısına sahip olmalarıdır.

Toplum sanayi sonrası bir safhaya girmiş olsa bile bu ikili özelliğini kaybetmemektedir. Türk toplumunda da benzer nitelikli değişimler olmuştur. Ülkemizde kırdan kete göç beraberinde bazı sorunlar getirmiştir. Toplum sürekli değişim halindedir. Tarımsal yapıdan kopan kitleler kentlere gelince, kentte yaşayanlara eşit birer üye olarak değil, “ikinci sınıf” üye olarak eklenmektedirler. Bu gruplar çeşitli ekonomik ve sosyal etkenler sonucunda

tarım toplumu yapısından, bu toplumun kültür ortamından, hizmet ve sanayi faaliyetlerinin yaşam ve teşkilatlanma biçiminin belirlediği çok kalabalık kent alanlarına yerleşmektedir. Kent hayatının değişik talepleri bu insanları “kültür şoku”na sokmaktadır.

Sosyal ve Kültürel Yapı: Türkiye'nin metropollerinin yaşadığı sürecin bütün benzer metropollerde olduğu gibi giderek artan sorunlarla yüklü bir toplumsal yapıya yol açtığı görülmektedir. Büyük ölçüde yıllar boyu devam eden yoğun göçe bağlı olarak toplumsal yapı giderek parçalanmakta, kendi içine dönük dayanışma dokularından oluşan bir tabakalaşma ortaya çıkmaktadır. İç içe yaşayan farklı gruplar ve kimlikler kentlilik temelini gittikçe yok etmektedir. Kırsal nüfusun büyük bir sorun olarak ortaya çıktığı bu süreçte kültürün kökten değiştiği, yeni simgeler ve yeni kodlar etrafında ortak bir dilin oynandığı, simgesel şiddetin arttığı gözlemlenmektedir. Kentsel kültürün tümünü kucaklayan bir otoritenin oluşamadığı böylesi bir süreçte hiçbir şey gerektiği gibi kontrol edilememektedir. Parçalanmış toplumsal yapı içinde farklı grupların, farklı genişleme stratejileri izledikleri, kenti kendilerinin kılma stratejilerine farklı yaklaşımları görülmektedir. Böyle bir toplumsal ortamda, birlikte yaşama projelerinin nasıl geliştirileceği küresel mantıkla yerel kültürün nasıl kaynaştırılacağı temel bir sorun oluşturmaktadır.

2.7.2. Kentin Fiziksel Yapısı

Sanayi Devrimiyle birlikte kentsel yaşamda önemli değişimler olmaktadır. Ekonomi alanındaki bu gelişmeler, kentlerin hızlı bir şekilde gelişmesine ve büyümesine neden olmaktadır. Kentlerin değişmesi, çeşitli kent gereksinimlerini de beraberinde getirmiş, bina teknolojileri ve kentsel düzenlemeler bireylere farklı imkânlar ve tercihler sunmaya başlamıştır.

Kentleşme, kentin nüfus ve bina bakımından yoğunlaşması demektir. Kentleşme bir plan, program dahilinde yürütülmediği için, her yerden inşaatlar yükselmektedir. Mekân, insanın bütün eylemlerini gerçekleştirdiği alandır. Bu alanların plansızlaşması insanların mevcut durumlarını kısıtlamaktadır. Mekânın bir yönüyle doğal, başka yönlerden bakıldığında da sosyal, ekonomik ve politik süreçlerin bir parçası olmaktadır. İnsan, doğumundan ölümüne mekânla iç içedir. Ev, semt, mahalle, köy, kasaba, kent, ülke ve dünya, insanı kuşatan mekânın niteliği farklı boyutlardadır.

Kentte yaşayan her bireyin, kent içerisindeki tüm kentsel mekânlara ve olanaklarına ulaşması, kamusal hizmetleri alabilmesi ve kamusal yaşam içerisine girebilmesi erişilebilirlik olarak değerlendirilmektedir. Kentte yaşayan her birey için erişilebilir ve özgürce hareket edebilme ortamı sağlamalıdır. Mimari tasarım sürecinde erişilebilirlik kavramını incelediğimizde, tasarımı etkileyen birçok önemli bilgidен söz edilebilmektedir. Tasarlanacak bina ve onu oluşturacak mekânlar içindeki fiziksel ihtiyaçların giderilmesi için belirlenen boyutlar ve standartların herkes için uygun olabilecek şekilde düşünülmesidir.

Köyden kente yaşanan göçler neticesinde yeni konutlar, mahalleler, okullar ve bunlara paralel olarak nüfusun eğitim, sağlık, ulaşım, barınma ve diğer alt yapı gereksinimleri ortaya çıkmaktadır. Artan yerleşim hane sayıları, yol ve yeşil alanların azalmalarına sebep olmuştur. Artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayabilmek yeni yapılar ve alanlar inşa edilmektedir. Daha çok fabrika ve diğer iş alanlarının yakınlarına yapılan konutlar ortaya çıkmaktadır. Bunların sonucunda da karşımıza çarpık kentleşmeler, plansız şehir yapıları çıkmaktadır. Bu durumlar “kentlerin büyük köyler haline geldiği” şeklinde tanımlanmaktadır. Bunun sonucunda da kentlilerin köylüleşmesine, köylülerinde biraz kentleşmesine neden olmaktadır. Yaşam

alanları ve yaşam tarzlarında kent ve köy arasında kalan gruplar adaptasyon sürecinde de zorluklar yaşamaktadır. Kültür ve kuşak çatışmalarını da beraberinde getirmektedir.

2.8. Mekan Tasarımı

Dünya üzerinde pek çok farklı grupta insanlar yaşamaktadır. Birey yapısı gereği bir yere ait olmalı bir yerde yaşamını idame edip bir yerde barınmalı. Bir mekanı olmalı insanın. Kişinin yaşamını idame ettirdiği kent, mahalle, ev, çalışma ortamı vb. her alanın düşünce dünyalarının oluşmasında ve davranış kalıplarının belirlenmesindeki rolü büyüktür. Hareketleri kısıtlamaları istediklerini yapabilmeleri için buldukları mekanları bu yönde her bireye uygun olarak tasarlanmalıdır. Mekan tasarımları ve erişilebilirlikleri her gruba hitap edecek şekilde yapılmalıdır. Kent içerisinde yaşayan insanların sağlık, eğitim, ulaşım gibi alanlarda özgürce ve kolay bir şekilde faydalanmaları için erişilebilir ve ulaşılabilir olmaları gerekmektedir. “Ulaşılabilirlik” kavramı, yaşam içerisindeki fiziksel ve sosyal tüm gereksinimler için ulaşılması gereken yapılara ulaşım olanağını değerlendiren bir yaklaşımdır. Konutların, iş ve alışveriş merkezlerinin, tiyatro ve parkların toplum içinde yaşayan tüm bireyler için “ulaşılabilir ve kullanılabilir” olması gerekmektedir.

Bina yapıları, dış mekanlar, insanların sosyalleşme alanları o toplumda yaşayan tüm gruplar için tasarlanmış olmalıdır. Daha çok sosyalleşme alanları olarak bilinen kamusal mekanlar insan ilişkilerinin güçlenmesinde önemli yere sahiptir. Bu sosyalleşme alanlarına bireylerin erişebilmesi ve bu mekanların kişi üzerindeki faydalarından yararlanabilmesi önemlidir.

Herkes için erişilebilir kent, kentte yaşayan ya da kente ziyaret için gelen tüm bireylerin diğer bir tanımla, genç-yaşlı, kadın-erkek, kalıcı ya da geçici engellere sahip, hamile, aşırı şişman, okur- yazar olmayan, dil bilmeyen, görme, ortopedik, işitme engelli olabileceği

gibi hatta bu özelliklerden birden fazlasını taşıyabileceği ve bireylerdeki farklılıkları anlatan herkes için,

bağımsız olarak erişilebilir, güvenli, faydalı ve konforlu olarak kullanılabilir mekânlara, servis ve hizmetlere sahip bir kenti ifade etmektedir. Mekan tasarımında insan esas alındığında, insanın ruhsal, fiziksel ve bilişsel özellikleri ile her bir insandaki farklı özelliklerinin olduğu göz önüne alınarak tasarımlar yapılmalıdır.

Birey için kent içinde ulaşım kaçınılmazdır. Çocuk ya da yaşlı herkes okula gitmek, çalışmak, alışveriş yapmak, hastaneye gitmek, evine çıkıp inmek, faturalarını ödemek; gezmek veya dinlenmek için zorunlu ya da gönüllü her yaşta, her cinsiyette, her özellikteki insanlar kent içinde sürekli bir hareket halindedir. Kentin tasarımı da tüm insanlar düşünülerek planlanmalıdır.

2.9. Günümüz Kenti: Küresel Kent

Küreselleşme süreci ve kentlerin yeniden yapılanması ile birlikte yeni şehircilik ve “küresel kent” olguları ortaya çıkmıştır. 20.yüzyılın son dönemlerinde daha öncesinde ulus devletler arasında gerçekleştirilen sermaye, mal, hizmet ve bilgi akışı artık kentler arasında olmaya başlamıştır. Küresel sermayenin ihtiyaçları doğrultusunda kendini yenileyebilen, bu sürece dönüşebilen kentler büyük kazanımlar sağlamaktadır. Böyle bir sürecin içerisinde yer almak kentlerin ulus devletler gibi kendi siyasetlerini ve politikalarını kurmalarına olanak sağlamıştır.

Kentlerde sosyal konut, yoksulluk, sosyal yardım, sosyal hizmetler, istihdam gibi alanlarda politikalar hayata geçirilmekte; yoksulluğun giderilmesi; sağlık, eğitim ve çevrenin korunması, engellilere yönelik çalışmalar yapılması, kent halkının güvenliği, kentte yaşayan

dezavantajlı grupların sorunlarının giderilmesi mümkün olabilmektedir. Devletin kente özgü hizmetleri sağlama görevini yerele devretmesi kentlerin güçlenmesini arttırmıştır.

BÖLÜM III

3.1. Yöntem ve Analiz

Yapmış olduğumuz bu çalışmanın kent, kent yaklaşımları ve kent sorunları da, kent konseylerinin kent sorunları ve çözümlerinde halkın katılımının önemi üzerine alanda yapılmış çalışmalar üzerinde sosyal hizmet perspektifinde değerlendirmektir. Bu başlıklar altında literatür taramaları ve alanda yapılmış çalışmalar incelenmiştir. Bu taramalarda makaleler, alanda yapılmış lisans ve yüksek lisans tezleri, kitaplar incelenmiştir ve karşılaştırmalar yapılmıştır.

Kent konseyleri kent halkının sorunlarının çözüme kavuşabilmesi için en önemli yapıdır. Kent konseyleri halkın yönetime katılmasının bir aracı olmakla birlikte özellikle yerel yönetimlerin karar süreçlerini etkilemede, katkı ve fikir sunmada ve yerel demokrasinin oluşturulabilmesinde önemli bir araçtır. Kent konseyleri henüz ülkemizde geniş bir yayılıma sahip değildir. Bundan dolayı alanda yapılmış çalışma sayısı da kısıtlı olmaktadır. Kent konseyleri içerisinde farklı oluşumların olması kent halkının pek çok farklı kitlelerine (çocuk, kadın, yaşlı, engelli ve benzeri) hitap etmektedir. Kent konseyleri halkın söz hakkını arttırmaktadır. Bu koşulda kent konseylerinin halkının sorunlarının çözümü yönünde önemi vurgulanmalıdır.

Tablo 1: Kent Konseylerinin Kentli Halkın Sorunlarını Çözmedeki Rolünün Öneme Dair Meta Analiz bulguları

KENT KONSEYLERİNİN KENTLİ HALKIN SORUNLARINI ÇÖZMEDEKİ ROLÜNÜN ÖNEMİNE DAİR META ANALİZ BULGULARI			
KAYNAK	YIL	VERİ	SONUÇ
Arş. Gör. Fatih GÜRSES	2015	Yerel Demokrasi ve Siyasal Katılım: Kent Konseyleri Üzerine Ampirik Bir Çalışma	Kent konseyleri halkın karar alabilmesi sürecine dahil olabileceği en önemli mekanizmadır. Kent Konseylerinin yerel demokrasi ve siyasal katılımın hayata geçirilmesinde etkin bir platform olduğu sonucuna varılmıştır.
Yrd. Doç. Dr. Mustafa KOCAOĞLU	2014	Katılımcı Demokrasi Algılanması ve Kent Konseyleri: Kırşehir Kent Konseyi Örneği	Katılımcı demokrasi, günümüz demokrasi sürecine yapılacak en büyük katkıdır ve kent konseyleri de bu katkı için kullanılacak en önemli yerel araçtır.
Önder KUTLU Sefa USTA Mustafa KOCAOĞLU	2008	Vatanda Odaklı/ Vatandaşın Odakta Olduğu Yönetim: Kent Konseyleri ve Selçuklu Belediyesi Örneği.	Özerk karar verme ve uygulama mekanizması, bağımsız gelir kaynakları, gerekli toplumsal destek ve kaygı, politik kararlılık, doğru adımlar ve kültürel altyapının bulunup-bulunmamasıdır. Bütün bu faktörler belli dereceye kadar mevcutsa, kent konseylerinin çalışması hatta başarılı olması da mümkün olacaktır. vatandaş odaklı yönetim anlayışının bir uygulaması olarak düşünülen kent konseyleri bu uğurda önemli bir boşluğu doldurma kapasitesine sahiptir.
Abdullah TAŞTEKİN	2017	Kent Konsey'lerinin Yerel Demokrasi Açısından İşlevselliği (Gaziantep Örneği)	Kent konseyleri, hem merkezi yönetim hem yerel yönetim hem de yerel halk adına yerel demokrasiye katkıları anlamında olumlu neticelere sahiptir. Yerel halkın düşünceleri doğrultusunda hareket ettiğinden gerçekleştirdikleri faaliyetler halkın istediği faaliyetler olmakta bu da onlar olumlu geri dönüş sağlamaktadır. Bununla birlikte yerel halk kent konseyleri sayesinde isteklerini, fikirlerini ve projelerini belli adımları takip ederek gerçekleştirebilmektedir. Bu şekilde halkın katılımı sağlanmakta, karşılıklı iletişimin kurulmasıyla yerelde demokratik bir yönetim sağlanmış olmaktadır

Doç. Dr. Hüseyin ERKUL Dr. Tan BAYKAL Dr. Hüseyin KARA	2013	Kent Konseylelerinin Sorunları Üzerine Bir İnceleme: Çanakkale Kent Konseyi Örneği	Kent Konseyleleri yurttaşların yönetime ve kararlara katılmaları açısından önemlidir. Merkezi yönetimin, yerel yönetimin, meslek ve sivil toplum kuruluşlarının, kent problemlerinin çözümlenmesinde, ortak aklın ve uzlaşmanın esas alındığı demokratik yapıları oluşturur.
--	------	--	--

Bir kentti kent yapan orda yaşayan halktır. Kent halkının refahını sağlamakta bu kentin yöneticilerinin en temel görevidir. Bir arada olmak toplu halde iç içe yaşamak pek çok sorunu da oluşturmaktadır. Sorunları çözmeye en temel yaklaşım ise soruna bizzat maruz kalanlarla ortak hareket etmektir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Gelişen teknoloji ve artan nüfus yoğunluğu ile birlikte kentlerde de sorunlar (eğitim, işsizlik, yoksulluk, suç ve benzeri) da beraberinde artmaktadır. Kent yöneticileri, bu hususta; bireylerin, ailelerin ve grupların ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak bunlara yönelik çözümler sağlamaları gerekmektedir. Bu doğrultuda kent konseyleleri önemli bir yapı oluşturmaktadır. Ülkemizde henüz tüm belediyelerde uygulanamamaktadır.

Kent konseyleleri, merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun ortak fikir anlayışıyla çevresinde bulunduğu; kentin kalkınma önceliklerinin, kent sorunlarının belirlendiği, tartışıldığı, çözüm önerileri getirildiği ve uzlaşmanın sağlandığı demokratik yapılardır. Kent konseyleleri aracılığıyla kenti kentlilerle beraber yönetme fikri ortaya çıkmıştır.

Kent konseyleleri bünyelerinde birçok STK kuruluşuna da yer vermektedir. Halkın her kesiminden insanların kent konseylelerinde söz haklarının olması gerekmektedir. Katılımın

oldukça geniş olduğu toplantılarda toplumun her kesimini ilgilendiren konular açığa konuşulup açığa çıkarılacaktır. Alanında uzman meslek elemanları ile beraber toplumda var olan sorunların yine toplumla beraber çözüme kavuşturulmalıdır. Bu durumda toplumun birçok dezavantajlı grubu ile çalışan ve onlarla sürekli etkileşim ve iletişimde olan Sosyal Hizmet mesleğine de yer verilmelidir. Bu da toplum içindeki sorunların direk çözümünde etkili olacaktır. Toplumun refahı ve düzenli gelişimin, sorunsuz veya az sorunla çözülmesi için halkın kendisi ile koordineli çalışma sağlanması daha etkili olacaktır.

Kent konseyleri tüm kentli halkının yaşadığı sorunu kentin en üst birimine iletmeye en önemli adımlardan biri olmaktadır. Toplum genelinde birçok farklı sorun yer almaktadır bu sorunların dile getirilmemesi ve çözüme kavuşturulmadığı takdirde toplum refahı sağlanamayacaktır.

İstek ve taleplerin kent yöneticilerine halkın kendi küçük gruplarının temsilcileri yoluyla iletmeleri ve birebir iletişim kurma imkanı sağlamaları bu sorunların çözümünde etkili olacaktır.

Her disiplin, meslek ya da bilim dalı kent kavramını ve kenti farklı açılardan ele almakla birlikte kente dair ortak fikirler üretmişlerdir. Kent olgusu insanlık tarihinde her daim var olmuş ve var olmaya devam etmektedir.

Kurulan ilk kentlerden günümüz kentlerine kadar olan süreçte kentler değişime ve dönüşüme uğramış ve insanların yaşamlarında çeşitli etkiler oluşturmuştur.

Sosyal hizmet perspektifinde kent incelendiğinde ise kentin içinde yaşayan insanların kentle uyum içinde yaşaması ve kentle ilgili sorunlarının çözüme ulaştırılması gerektiği görüşüne varılmıştır. Kentte yaşayan insanların sorunlarının çözümü ve toplum refahının kent

düzeyinde gerçekleşmesi için ise karşılıklı etkileşim ve sürekli diyalog halinde olmak gereklidir.

Yönetici ve yönetilen arasındaki çözüm odaklı ilişki insanların yaşadıkları kente aidiyet geliştirmeleri için gerekli bir unsurdur. Sosyal hizmetin insana ve haklarına duyduğu saygı ile şeffaflığa dönük bir kent tasavvuru kentin gerçek bir kent kentlilerin ise gerçek birer kentli olabilmelerini sağlar.

KAYNAKÇA

AÇIKGÖZ, Ö. *Şehir, Şehir Toplumu ve Şehir Sosyolojisi*.s.58-81.

AKÖZER, E.(2007). *Özgürleştirici Tasarım*. TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi. 6. s.7-10.

AKTAŞ, İ. *Göç, Kentleşme ve Aidiyet Ekseninde Esenleri Anlamak, Şehir Dönüştürür*.s.15-43.

AKYAKA, K.(2019). *Kent Parklarının Engelliler Yönünden İrdelenmesi*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü Lisans Bitirme Ödevi.

AL-REBHOLZ, A. *Kent Sosyolojisi: Kent Kuramları: Klasikler ve Çağdaşlar*. Lisans Yayıncılık. s.135-163.

ALTINÖZ, A.C. *Kimlik Oluşum Sürecinde Kent-İnsan İlişkisi ve İsmarlama Ütopik Yaşam*. Sakarya Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset ve Sosyal Bilimler Tezli Yüksek Lisans Programı.

ATİK, M. (2014). *Yenilenen Kentler Dönüşen Kentliler: İstanbul - Zeytinburnu Örneği* (Yayınlanmış Bitirme Tezi). Adnan Menderes Üniversitesi. Sosyoloji Anabilim Dalı.

AYTAÇ, Ö.(2013). *Kent Mekanları ve Kimlik/ Farklılık Sorunu*. İdeal Kent. 9. Ss.136-169.

AYTAÇ, Ö.(2016). *Kent, Yoksulluk ve Sosyal Dengesizlik Potansiyeli*. Mukaddime. 7(1).s.135-155.

BADAY, Ö.(2011). *Modern Kent Mekanlarında Mahallenin Konumu*. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

BULUT, Y.(2000). *Gaziantep'te Büyükşehir Yönetimine Kentsel Alt Örgütlenmelerin Katılımına İlişkin Bir Analiz*. Çağdaş Yerel Yönetimler,9(2).

ÇAN, M. *Kentleşme, Sanayileşme ve Kalkınma Etkileşimi*.

DEMİR, C. *Kent Kimliği Geliştirme Sürecinde Mekansal Model Tasarımı ve Kent Plancılarının Rolü*. s.75-93.

ERDER, S. *İstanbul'a Bir Kent Kondu Ümraniye*.

ERKUL, H. ve BAYKAL, T. ve KARA, H.(2013), *Kent Konseylerinin Sorunları Üzerine Bir İnceleme: Çanakkale Kent Konseyi Örneği*. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 10(20), 85-105.

ERSÖZ, H.Y., 5272 Sayılı Yasa Öncesinde Türkiye’de Belediyelerin Sosyal Politika Alanındaki Deneyimleri. 131-151.

ES, M. ve ATEŞ, H. *Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Ss.205-248

ES, M.ve GÜLOĞLU, T.(2004). *Bilgi Toplumuna Geçişte Kentleşme ve Kentsel Yoksulluk: İstanbul Örneği*. Bilgi. 8(1). s.79-93.

ES, M. ve ATEŞ, H. *Kent Yönetimi, Kentleşme ve Göç: Sorunlar ve Çözüm Önerileri*. Sosyal Siyaset Konferansları.2010 s.206-240.

FIRAT, S.(2009). *Engelsiz Bir Kent Tasarlamada Yerel Politikanın Önemi*. Toplum ve Sosyal Hizmet. 20(2).s. 57-68.

GENÇER, T.E.(2019). *İnsan Mekan İlişkisinin Bütüncül Boyutu: Kent-Mekan Çalışmalarında Sosyal Hizmet Gereksinimi*. Güncel Sosyal Hizmet Çalışmaları. Ss.131-140.

GÜREŞÇİ, E.(2010). *Köyden Kente Göçün Köydeki ve Kentteki Yansımaları: Akpınar Köyü Üzerine Bir Değerlendirme*. Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi. 2(2).s.47-55.

GÜRLÜK, S.(2001). *Sürdürülebilir Kentleşme Olgusu ve Cumalıkızık Örneği*. Uludağ Üniversitesi İktisat Fakültesi Dergisi,19(1-2)Bahar-Yaz Dönemi.

GÜRSES, F.(2015). *Yerel Demokrasi ve Siyasal Katılım: Kent Konseyleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma*. PARADOKS Ekonomi, Sosyoloji ve Politika Dergisi. 11(2). s.49-68.

GÜVELOĞLU, A.(2009). *M.S. I.-III. Yüzyillarda Tuna ve Trakya Eyaletlerinde Roma Kentleşme Süreci.*(Yayınlanmış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Tarih (Eskiçağ Tarihi) Anabilim Dalı.

GÜVEN, A.(2017). *Asabiye, Ütopya ve Zihinsel Kentleşme.* Düşünce Dergisi. 7. Ss.6-12.

GÜVEN, A. *Kent Kentleşme ve Kentsel Yönetim İhtiyacı.* Journal of International Management Educational and Economics Perspectives. 2016.p.21-50.

HERGÜNER, B.(2017). *İnsanın Kentinden Kentin İnsanına: Öyküde Kent, Kentleşme, Kentleşme Görünümleri.* FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi. (9). s.219-239.

KARABAĞ, Y.(2004). *Kentleşme, Kentleşme ve Kentte Suç (Kocaeli Örneği)* (Yayınlanmış Yüksek Lisans Bitirme Tezi). Kocaeli Üniversitesi. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. Kentleşme ve Çevre Sorunları Programı.

KARASU, M. *Türkiye’de Kent Sosyolojisi Üzerine Bir Literatür Taraması.*

Büyükçekmece 1.Uluslararası Yerel Yönetimler Kongresi “Belediyelerin Geleceği ve Yeni Yaklaşımlar” 7.bölüm Kent Kültür ve Kimlik. s.281-293.

KAYA, B.(2007). *Depresyon: Sosyo-ekonomik ve Kültürel Pencereden Bakış.* Klinik Psikiyatri (Ek 6). Ss. 11-20.

Kent Fragmanları. İdeal Kent. Sayı 13. Ss.8-102

Kent Sosyolojisi Kitabı. Ss 3-76

KOCAOĞLU, M. (2014). Katılımcı Demokrasi Algılaması ve Kent Konseyleri: Kırşehir Kent Konseyi Örneği. Hukuk ve İktisat Araştırmaları Dergisi. 6(1). ISSN:2146-0817(online).

KOYUNCU, A. *Sosyoloji Kuramlarında Kent*. Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi. 2011 sayı:25 s.31-56.

KÖYLÜ, M. Ve Önder, M.(2017) *Başkanlık Sistemi ve Türk Kamu Yönetiminde Kent Yöneticiliğinin Uygulanabilirliği*. Stratejig Public Management Journal, Volume3.

KUTLU, Ö., USTA, S. ve KOCAOĞLU, M. (2008). Vatandaş Odaklı/ Vatandaşın Odakta Olduğu Yönetim: Kent Konseyleri ve Selçuklu Belediyesi Örneği. SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi. s.507-532.

MEŞHUR, H.ve TEKİN, M. (2018). *Evrinsel Tasarım Yaklaşımının Şehir Planlama Disiplini Bakış Açısı ile Değerlendirilmesi*. Online Tasarım ve Sanat Dergisi. 6(5). s.94-111.

NEBATİ, N.(2019). *Kent Siyaset İlişkisinin Dönüşümü Üzerine Bir Değerlendirme*. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi, 9(1), 238-258.

OKTAY, T. (2005). *Osmanlı Belediye Tarihi Araştırmaları ve Kaynak Malzeme Üzerine Notlar*. Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi,3(6),ss. 257-281.

OKUR, F. ve ÇAKICI, A.B.(2007) *Küreselleşme Sürecinde Yerelleşme ve Yerel Demokrasi*. Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi. Sayı11.

ÖKMEN, M.(2008). *Demokratik Yerinden Yönetim, Sivil Toplum ve Yerel Yönetimler*.

ÖZDEMİR, E. “*Kentin Tanımlanmasında Sosyolojik Yaklaşımlar*”. *Kent Sosyolojisi*.

Der:Köksal Alıcı. Ankara:Hece Yayınları 2012, s.151-177.

ÖZKİRAZ, A.ve ACUNGİL, Y. *Hemşeri Derneklerinin Kentlileşme Sürecindeki Rolü (Tokat Örneği)*. Edebiyat Fakültesi Dergisi. 29(1). s.247-272.

SEVİNÇ, K. *Kentsel Mekânın İnsan Üzerine Etkileri Kapsamında Osmanlı Kenti*. Ss.1167-1184.

SİPAHİ, E. (2006). *Yoksulluğun Küreselleşmesi ve Kent Yoksulluk: Ekonomik ve Sosyal Boyutlarıyla Konya Örneğinde Yoksulluk*. Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi. 6(11).s.172-189.

TAŞTEKİN, A.(2017). *Kent Konseylerinin Yerel Demokrasi Açısından İşlevselliği (Gaziantep Örneği)* Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. (19/1). 95-106.

TATLIDEDE, D. (2014). *Kentleşme ve Kentlileşme Bağlamında Türkiye’de Kentlik Bilinci*. İstanbul Şişli Meslek Yüksekokulu. Şişli Akademi Dergisi. 1. Ss. 19-29.

TEZCAN, M.(2019). *Ülkemizde Göç ve Eğitim Sorunları*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. 27(1). s.61-67.

TORLAK, S.ve POLAT, F. *Kentlileşme Sürecinde Kimlik Farklılaşması Açısından Denizli’de İki Mahallenin Karşılaştırılmalı Analizi*. Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 8 (2). s.167-186.

TURAN, A. ve SONGUR, L.(2017). *Belediye Hizmetlerinde Halkın Beklentileri: Şereflikoçhisar Örneği*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (54).

TÜRK, S.(2015). *20. Yüzyıl Kent Kuramları*. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2(3). s.41-59.

Türkiye İstatistik Kurumu, <http://www.tuik.gov.tr/>

Türkiye’de Kent Planlamanın Kurumsallaşması ve Günümüzdeki Sorunları. Ss. 211-223.

UĞUR, Y. (2005).*Şehir Tarihi ve Türkiye’de Şehir Tarihçiliği: Yaklaşımlar, Konular ve Kaynaklar*. Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi,3(6), ss. 9-26.

USLU, A.ve GÜNEŞ, M.(2017). *Engelsiz Kentler- “Herkes İçin Erişilebilir Kentler”*.

Uluslararası Peyzaj Mimarlığı Araştırma Dergisi. 1(2).s.30-36.

YALÇIN, C.(2010). *Türkiye’de Kentleşme Sorunları Üzerine Bir Tartışma*. H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 28(1). s. 225-245.

YANIL, C. *Kent sosyolojisi Alanında Yapılan Tezlerin Değerlendirilmesi*. Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi sayı:2. s.93-107.

YILDIRIM, Ç.(2016). *İstanbul Şehir Kimliğinin Oluşumunda Araştırma Merkezlerinin(Enstitülerin) Yeri ve Çalışmaları*. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Bitirme Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul Araştırmaları Anabilim Dalı.

ZENGİN, E.(2018). *Kent ve Kentleşme Sarmalında Türkiye*. Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 20(1). s.85-103.